

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

TEISMO ANTSTOLIŲ REFORMOS VYKDYMAS

2005 m. balandžio 14 d. Nr. 2040-8-34

Vilnius

SANTRAUKA

Valstybės kontrolė atliko veiklos auditą tema „Teismo antstolių reformos vykdymas“.

Teismo antstolių reformą vykdė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Pagrindinis reformos tikslas – sukurti šiuolaikišką, veiksmingą, valstybės ir visuomenės poreikius tenkinanti teismų bei kitų institucijų sprendimų vykdymo procesą. Teismo antstolių reformą buvo įvykdyta gana greitai – 2002 m. gegužės-gruodžio mėn. Auditoriai teigiamai vertina Teisingumo ministerijos indėlį į reformos vykdymą, nes per trumpą laiką buvo būtina įvykdyti daug priemonių, susijusių su buvusių teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų likvidavimu, turto, vykdomųjų bylų perdavimu, paskirstymu, naujų antstolių paskyrimu ir kt.

Audito metu buvo nustatyti tam tikrų teismo antstolių reformos vykdymo trūkumų. Audito metu paaiškėjo, kad Teisingumo ministerija nepakankamai koordinavo ir kontroliavo likviduojamų teismo antstolių kontorų likvidacinių komisijų darbą, turto pardavimo ir perdavimo antstoliams procesą. Likviduojamų teismo antstolių kontorų vykdomosios bylos ir išieškotos piniginės lėšos buvo inventorizuotos, nesilaikant teisės aktuose nustatytos tvarkos.

Audito metu nustatyta, kad dalis išieškotų ir išieškotojams neišmokėtų piniginių lėšų iš likviduotų teismo antstolių kontorų buvo pervesta į Teisingumo ministerijos sąskaitą, nors to nenumatė teismo antstolių reformos vykdymą reglamentuojantys teisės aktai. Tokiu būdu, auditorių nuomone, Teisingumo ministerija perėmė dalį antstolių funkcijų – išmokėti išieškotojams priklausančias lėšas. Taip pat auditoriai nustatė, kad ministerijos sąskaitoje laikomos išieškotojams priklausančios lėšos buvo naudojamos ne pagal paskirtį.

Nors antstolių reforma buvo siekiama gerinti teismų sprendimų vykdymo efektyvumą, tačiau 2004 m. efektyvumas, lyginant su 2002 m., sumažėjo 2,2 karto (vertinant pagal baigtas vykdomąsias bylas). Auditoriai pastebi, kad nėra nustatyta kiekybinių ir kokybinių teismų sprendimų vykdymo efektyvumo vertinimo kriterijų. Išanalizavę duomenis apie vykdomąsias bylas, auditoriai nustatė, kad nebaigtų vykdomųjų bylų likučiai pas antstolius po reformos didėja. Be to, nebaigtų vykdomųjų bylų likučiai pas atskirus antstolius 2004 m. pabaigoje skyrėsi iki 30 kartų.

Auditoriai padarė išvadą, kad teismų sprendimų vykdymo išlaidos (įkainiai) ekonomiškai nepagrįstos, tai yra nesusietos su faktinėmis teismų sprendimų vykdymo sąnaudomis. Tai gali lemti santykinai aukštą antstolių veiklos pelningumą, o antstoliai gali būti nemotyvuojami siekti efektyvesnio teismų sprendimo vykdymo.

Audito išvadų pagrindu pateiktos rekomendacijos Teisingumo ministerijai, kad būtų užtikrintas ministerijos sąskaitoje laikomų išieškotojams priklausančių lėšų išmokėjimas, kad būtų parengti kiekybiniai ir kokybiniai teismų sprendimų vykdymo efektyvumo vertinimo kriterijai, nustatytos ekonomiškai pagrįstos teismų sprendimų vykdymo išlaidos (įkainiai) ir kt.

TURINYS

1. ĮŽANGA.....	3
2. REFORMOS TEISINĖS PRIELAIIDOS IR ETAPAI.....	4
3. AUDITO PROCESAS.....	6
4. AUDITO REZULTATAI.....	7
4.1. TEISMO ANTSTOLIŲ REFORMOS VYKDYMO PRIEMONIŲ ANALIZĖ.....	7
4.1.1. Teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų patikėjimo teise valdyto ilgalaikio kilnojamojo turto pardavimas antstoliams.....	7
4.1.2. Vykdomųjų bylų perdavimas	9
4.1.3. Išieškotų piniginių lėšų ir vykdymo išlaidų perdavimas	14
4.2. TEISMO ANTSTOLIŲ REFORMOS REZULTATAI	24
4.2.1. Sprendimų vykdymo efektyvumas	24
4.2.2. Vykdomo išlaidų (įkainių) pagrįstumas	33
BENDROSIOS IŠVADOS.....	36
REKOMENDACIJOS	38
PRIEDAI	39

1. IŽANGA

Būtinybė vykdyti Teismo antstolių institucinę reformą (toliau – reforma) buvo sąlygota įvairiausių aplinkybių. Dr. V. Višinskis straipsnyje “Vykdyimo procesas Lietuvoje: esama padėtis ir reformavimo kryptys” 2002 metų pradžioje¹ (t.y. iki faktiškai prasidedant šiai reformai) pateikė pagrindines tuo metu galiojusio vykdyimo proceso problemas: nepakankamai procesiškai įtvirtinta teismo antstolio suinteresuotumo už galutinius teismo sprendimo vykdyimo rezultatus sistema; Civilinio proceso kodekso vykdyimo proceso normų netobulumas, leidžiantis „teisėtai” vilkinti vykdyimo procesą; nenumatyta vykdyimo išlaidų padengimo sistema; neefektyvios turto realizavimo procedūros; negausios priverstinio vykdyimo priemonės; nėra informacijos apie skolininko turta paieškos sistemose; nėra vykdyimo procedūrų diferencijavimo pagal subjektus bei objektus ir kt.

Vykdyimo proceso problemos buvo pradėtos spęsti Vyriausybei 1999-12-27 priėmus nutarimą Nr. 1484 „Dėl Teismo antstolių institucinės reformos metmenų patvirtinimo“. Metmenyse buvo išskelti šie reformos tikslai:

- remiantis Vakarų Europos valstybių patirtimi, reformuoti teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų sistemą instituciniu požiūriu – suteikti antstoliams profesines paslaugas teikiančių asmenų statusą, tačiau palikti tam tikrus Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įgaliojimus antstolių veiklos kontrolės ir kitose srityse;
- sukurti šiuolaikišką, veiksmingą, valstybės ir visuomenės poreikius tenkinantį teismų bei kitų institucijų sprendimų vykdyimo procesą;
- įstatymiškai įtvirtinti principinę nuostatą, jog sprendimų, priimtų dėl privačių asmenų ginčo, vykdyimo išlaidas atlygina ne valstybė, o ginčo šalys, ir ją įgyvendinti. Be to, iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto nefinansuojamos ir antstolių administracinės išlaidos.

Vykdydant reformą, numatyta atsižvelgti į Europos Sąjungos teisės, taip pat Briuselio ir Lugano konvencijų, reglamentuojančių teismų sprendimų pripažinimą ir vykdymą užsienio valstybėse, reikalavimus.

Vyriausybė 2001-02-09 nutarimu Nr.149 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000–2004 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ patvirtino Vyriausybės 2000–2004 metų programos įgyvendinimo priemones. Šiuo nutarimu Vyriausybė įpareigojo Teisingumo ministeriją parengti Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo ir šio įstatymo įsigaliojimo įstatymo

---

¹ Višinskis V. Vykdyimo procesas Lietuvoje: esama padėtis ir reformavimo kryptys //Jurisprudencija, 2002, t. 28(20); P.202–211.

projektus; parengti projektus teisės aktų, kurių reikia Lietuvos Respublikos antstolių įstatymui įgyvendinti.

Lietuvos Respublikos Seimas 2002-05-09 priėmė Lietuvos Respublikos antstolių įstatymą Nr.IX-876 bei Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo išgaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą Nr.IX-877. Šiuose įstatymuose buvo reglamentuotos Teisingumo ministerijos teisės ir pareigos Teismo antstolių institucinės reformos eigoje ir po jos įvykdymo.

Teisingumo ministerijai programos „Teismo antstolių institucinės reformos metmenų įgyvendinimas“ vykdymui 2001-2002 metais buvo skirta 18184 tūkst. Lt (2001 m. – 8688 tūkst. Lt; 2002 m. – 9496 tūkst. Lt).

Teisingumo ministerijoje 2003 m. atlikto išankstinio tyrimo metu nustatytos teismo antstolių reformos vykdymo problemos ir žiniasklaidos bei visuomenės susidomėjimas reforma ir jos rezultatais paskatino Valstybės kontrolę atlikti teismo antstolių reformos vykdymo auditą.

Audito atlikimo pagrindas: Vadovaudamiesi Valstybės kontrolės veiklos auditų 2004 metų programa bei vykdydami 2004-06-14 pavedimą Nr. 2040-8 bei 2004-11-19 pavedimą Nr. 2040-8-1, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės veiklos audito 4-ojo departamento vyriausiasis valstybinis auditorius A.Tamulis (grupės vadovas), vyresnieji valstybiniai auditoriai R.Žirlytė ir V.Dmitrijev atliko Teismo antstolių reformos vykdymo vertinimą.

Audituojamas subjektas: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija; kodas 8860495, adresas Gedimino pr. 30/1, LT-01104, Vilnius. Tel. (8~5) 266 2980, faks.:(8~5) 262 5940, 262 4732; el. paštas: tminfo@tic.lt.

Audito atlikimo laikotarpis: 2004-06-14 - 2005-04-15, su pertrauka nuo 2004-07-01 iki 2004-12-30 pavedimams Nr. 2040-9 bei 2004-09-01 vykdyti.

2. REFORMOS TEISINĖS PRIELAIDOS IR ETAPAI

Vyriausybės 1999-12-27 nutarimu Nr. 1484 „Dėl Teismo antstolių institucinės reformos metmenų patvirtinimo“ patvirtintuose metmenyse buvo numatyta, kad pirmajame šios reformos etape rengiama teisinė reformos bazė, pradedamas antstolių atestavimas, apylinkių teismuose paskiriami teisėjai, kurie specializuojasi nagrinėti vykdymo procese kylančius ginčus. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus atitinkamus įstatymus, per kuo trumpesnę laiką priimami visi įstatymų lydymieji aktai, kurių reikia reformai įgyvendinti bei baigiamas antstolių atestavimas.

Antrajame reformos etape teisingumo ministro nustatyta tvarka sukaupia iš skolininkų išieškotų vykdymo išlaidų sumos dalis pervedama į atskirąją Lietuvos antstolių rūmų sąskaitą, likviduojamos teismo antstolių kontoros prie apylinkių teismų (toliau - antstolių kontoros), vykdomos kitos organizacinės priemonės.

Reformos vykdymo pradžia reikėtų laikyti Antstolių įstatymo bei Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo priėmimo datą (2002-05-09), o reformos pabaiga galima laikyti 2003-01-03, kuomet, likvidavus senąsias teismo antstolių kontorą, Teisingumo ministras sudarė naują Lietuvos antstolių sąrašą². Reformos vykdymo laikotarpyje buvo priimti atitinkami teisės aktai, nustatę konkrečių priemonių vykdymo tvarką:

Priemonės	Teisės aktai
Teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų patikėjimo teise valdyto turto, vykdomųjų bylų bei piniginių lėšų inventorizavimas	Teisingumo ministro 2002-07-08 įsakymu Nr. 202 „Dėl teisės aktu, numatytų Lietuvos Respublikos antstolių įstatyme bei šio įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatyme, patvirtinimo“ patvirtinta Vykdomųjų bylų, išieškotų piniginių lėšų bei vykdymo išlaidų perdavimo tvarka
Teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų patikėjimo teise valdyto ilgalaikio kilnojamojo turto pardavimas antstoliams	Vyriausybės 2002-09-03 nutarimu Nr.1383 „Dėl teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų patikėjimo teise valdomo ilgalaikio kilnojamojo turto ir turtinių teisių pardavimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų patikėjimo teise valdomo ilgalaikio kilnojamojo turto ir turtinių teisių pardavimo tvarka
Užbaigtų vykdomųjų bylų perdavimas teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų archyvams; archyvų perdavimas apylinkių teismams	Teisingumo ministro 2002-07-08 įsakymu Nr. 202 „Dėl teisės aktu, numatytų Lietuvos Respublikos antstolių įstatyme bei šio įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatyme, patvirtinimo“ patvirtinta Vykdomųjų bylų, išieškotų piniginių lėšų bei vykdymo išlaidų perdavimo tvarka
Vykdomųjų bylų paskirstymas paskirtiems antstoliams	
Vykdomųjų bylų, išieškotų piniginių lėšų bei vykdymo išlaidų perdavimas antstoliams	
Teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų likvidavimas	Teisingumo ministro 2002-08-30 įsakymas Nr. 234 „Dėl teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų likvidavimo“

Taip pat teisingumo ministras, vadovaudamasis atitinkamais teisės aktais (Civilinio proceso kodeksu, Antstolių įstatymu, Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymu) patvirtino:

a) Antstolių darbo organizavimo tikrinimo tvarką, Antstolių informacinės sistemos nuostatus bei kitas tvarkas ir nuostatus (2002-12-30 įsakymas Nr. 400 „Dėl Antstolių viešo konkurso komisijos nuostatų, Antstolių viešo konkurso tvarkos, Antstolių darbo organizavimo tikrinimo tvarkos, Antstolių informacinės sistemos nuostatų, Antstolių atestavimo komisijos nuostatų ir Antstolių atestavimo tvarkos patvirtinimo“);

b) Sprendimų vykdymo instrukciją (2002-12-31 įsakymas Nr. 432 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“).

Teisingumo ministerija, vykdydama teismo antstolių reformą, nepaskyrė atsakingo asmens (asmens) už reformos vykdymą bei jos rezultatus.

² Teisingumo ministro 2003-01-03 įsakymas Nr.4 „Dėl įrašymo į Lietuvos antstolių sąrašą“.

3. AUDITO PROCESAS

Audito objektas: Teismo antstolių reformos vykdymas.

Audito tikslas: Teismo antstolių reformos vykdymo vertinimas.

Audito mastas nustatytas pagal rizikingiausias reformos vykdymo priemones:

1. Teismo antstolių kontorų patikėjimo teise valdyto ilgalaikio kilnojamojo turto pardavimas antstoliams:

- Turto pardavimas
- Turto pardavimas išsimokėtinai
- Turto perdavimas

2. Vykdomųjų bylų perdavimas:

- Vykdomųjų bylų inventorizavimas
- Vykdomųjų bylų paskirstymas ir perdavimas antstoliams

3. Išieškotų piniginių lėšų ir vykdymo išlaidų perdavimas:

- Išieškotų piniginių lėšų inventorizavimas
- Išieškotų piniginių lėšų perdavimas antstoliams
- Vykdomo išlaidų paskirstymas ir perdavimas antstoliams

ir reformos rezultatus:

1. Sprendimų vykdymo efektyvumas;
2. Vykdomo išlaidų dydžių (įkainių) ekonominis pagrįstumas.

Audituojamas laikotarpis: 2002 – 2003 metai; tam tikrais atvejais reformos rezultatų vertinimui buvo naudojami 2000-2004 m. duomenys.

Vertinimo kriterijai

Reformos priemonių įgyvendinimui – teisėtumo, rezultatyvumo kriterijai.

Vykdomo išlaidų dydžiams (įkainiams) – ekonominio pagrįstumo.

Sprendimų vykdymo efektyvumui įvertinti – užbaigtų bylų skaičiaus santykis su vykdomų bylų skaičiumi; užbaigtų bylų skaičiaus santykis su naujai gautų bylų skaičiumi.

Naudoti duomenų surinkimo metodai: dokumentų nagrinėjimas, tikslinės grupės, apklausa žodžiu, raštu, pokalbiai.

Naudoti duomenų analizės metodai: kiekybinės bei kokybinės analizės; lyginamosios, statistinės, sisteminės analizės; loginis; analitinis – kritinis; apibendrinimo.

4. AUDITO REZULTATAI

4.1. TEISMO ANTSTOLIŲ REFORMOS VYKDYMO PRIEMONIŲ ANALIZĖ

4.1.1. Teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų patikėjimo teise valdyto ilgalaikio kilnojamojo turto pardavimas antstoliams

Vykdamas teismo antstolių reformą dalis likviduojamų teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų ilgalaikio kilnojamojo turto buvo perduota antstoliams už likutinę vertę. Antstoliams neparduotas turtas turėjo būti perduotas biudžetinėms įstaigoms arba nurašytas. Pagal Teisingumo ministerijos pateiktus duomenis likviduotų teismo antstolių kontorų bendra turto vertė 2003-01-01 buvo 5539,6 tūkst. Lt (iš jų: perduoto antstoliams ilgalaikio kilnojamojo turto pradinė vertė – 920,1 tūkst. Lt; perduoto kitoms biudžetinėms įstaigoms – 3765,5 tūkst. Lt; nurašyto – 854 tūkst. Lt).

Teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų patikėjimo teise valdyto ilgalaikio kilnojamojo turto (toliau – Turto) pardavimo antstoliams už likutinę vertę tvarką nustatė Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 8 str. ir Vyriausybės 2002-09-03 nutarimu Nr.1383 „Dėl teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų patikėjimo teise valdomo ilgalaikio kilnojamojo turto ir turtinių teisių pardavimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtinta Teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų patikėjimo teise valdomo ilgalaikio kilnojamojo turto ir turtinių teisių pardavimo tvarka (toliau – Turto pardavimo tvarka).

Minėtais teisės aktais antstoliams buvo suteikta pirmenybė įsigyti likviduojamų teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų turta, todėl tik antstoliams neparduotas turtas galėjo būti perduodamas kitoms valstybinėms institucijoms.

Antstoliai, pageidaujantys įsigyti pasirinktą turta, iki 2002-12-01 galėjo pateikti prašymus (nurodant norimą įsigyti turta ir išsimokėjimo už jį terminą) teismo antstolių kontoroms, patikėjimo teise valdžiusioms norimą įsigyti turta. Tačiau audito metu nustatyta, kad teismo antstolių kontorų patikėjimo teise valdytas turtas buvo perduodamas kitoms valstybinėms institucijoms ir iki teisės aktuose nurodyto termino (iki 2002-12-01), per kurį antstoliai galėjo pateikti prašymus dėl norimo įsigyti turto, pabaigos.

Pavyzdys Nr. 1 Teisingumo ministro 2002-10-31 įsakymu Nr.301 Kalėjimų departamentui prie Teisingumo ministerijos buvo perduoti 4 teismo antstolių kontorų patikėjimo teise valdyti automobiliai. Dėl pageidavimo įsigyti vieną iš Kalėjimų departamentui perduotų automobilių Teisingumo ministerijoje 2002-11-06 buvo gautas antstolio prašymas.

Todėl Teisingumo ministerija tam tikrais atvejais neužtikrino antstolių pirmumo teisės įsigyti likviduojamų teismo antstolių kontorų turta.

Pirkimo–pardavimo sutartis su antstoliais, priklausomai nuo antstolių pasirinkto apmokėjimo už įsigytą turtą būdo, sudarė:

- teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų likvidavimo komisijos (komisijos buvo sudarytos teisingumo ministro 2002-10-11 įsakymu Nr. 271), jei už įsigytą turtą buvo atsiskaitoma iš karto;
- Teisingumo ministerija, jei turtas buvo įsigyjamas išsimokėtinai.

Pagal Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 8 str. 3 d. lėšos, gautos už teismo antstolių kontorų parduotą turtą, pervedamos į Lietuvos antstolių rūmų sąskaitą ir naudojamos rūmams steigti ir funkcijoms atlikti. Teisingumo ministerija Lietuvos antstolių rūmams iki 2003-09-12 už antstolių įsigytą turtą pavedė 175152,96 Lt.

Teisingumo ministerija per 2002-12-01 – 2002-12-31 laikotarpį su antstoliais sudarė 51 pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartį, pagal kurias antstoliams buvo parduota turto už 287439,48 Lt. Turto pirkimą – pardavimą antstoliams reglamentuojančios Turto pardavimo tvarkos 15 p. nustatė ne ilgesnį kaip dvejų metų išsimokėjimo už įsigytą turtą terminą. Turto perdavimo tvarkos 14 p. nustatyta: „*Antstoliui per pirkimo-pardavimo išsimokėtinai sutartyje nurodytą laiką nesumokėjęs turto kainos dalies, likvidavimo komisija arba Teisingumo ministerija gali vienašališkai nutraukti pirkimo-pardavimo sutartį*“. Pirkimo – pardavimo išsimokėtinai sutartyse (2.2.1. p.) nurodoma, kad pardavėjas (t.y. Teisingumo ministerija) turi teisę reikalauti, kad pirkėjas (t.y. antstolis) sumokėtų nustatytą turto kainą.

Audito metu pagal Lietuvos antstolių rūmų pateiktus duomenis nustatyta, kad 2004-12-31 antstolių įsiskolinimas už išsimokėtinai įsigytą turtą buvo 33648,25 Lt, o 2005-01-31 - 19942,43 Lt. Nuosavybės teisę į išsimokėtinai įsigytą turtą antstoliai įgyja tik sumokėję visą sutartyje nurodytą kainą. Teisės aktai nereglamentuoja galimybės antstoliams pratęsti atsiskaitymo už įsigytą turtą termino, todėl daroma išvada, kad Teisingumo ministerija nepakankamai kontroliavo atsiskaitymus pagal sudarytas pirkimo-pardavimo išsimokėtinai sutartis.

Teisingumo ministerija nepakankamai koordinavo likviduojamų teismo antstolių kontorų patikėjimo teise valdyto turto pardavimo ir perdavimo antstoliams procesą. Ministerijoje neapibendrinti duomenys apie antstoliams parduotą turtą pagal likvidacinių komisijų sudarytas pirkimo–pardavimo sutartis (šios sutartys, Teisingumo ministerijos aiškinimu, jai pateiktos nebuvo). Audito metu nustatyti atvejai, kai teisingumo ministro įsakyme nurodyti kitoms valstybės institucijoms perduodami automobiliai jau yra parduoti prašymus pateikusiems antstoliams:

Pavyzdys Nr.2 Teisingumo ministro 2002-12-24 įsakymu Nr. 372 teismo antstolių kontoros prie Varėnos apylinkės teismo perduotas automobilis jau 2002-12-02 pagal pirkimo – pardavimo sutartį buvo parduotas antstoliui.

Iš viso pagal pirkimo-pardavimo sutartis (kurias sudarė likvidacinės komisijos) antstoliams buvo parduota turto už 72770,70 Lt. Pagal Turto pardavimo tvarkos 18 p. pirkimo-pardavimo

sutartis įsigalioja, kai ją pasirašo likvidacinės komisijos pirmininkas arba teisingumo ministro įgaliotas asmuo ir prašymą parduoti turtą pateikęs antstolis. Be to, Teisingumo ministerijos 2002-11-18 parengto teismo antstolių kontorų likvidavimo projekto 19 p. nurodyta: „*Jeigu turtas parduodamas likvidacinės komisijos pirmininkui, pirkimo-pardavimo sutartį pasirašys kitas likvidacinės komisijos narys (Teisingumo ministerijos atstovas)*“. Tačiau 2 pavyzdyje nurodyta sutartis buvo pasirašyta likvidacinės komisijos nario. Tai rodo, kad Teisingumo ministerija nepakankamai kontroliavo pirkimo–pardavimo sutarčių, kurias su antstoliais sudarė likvidacinės komisijos, sudarymo. Be to, teisingumo ministro 2002-10-11 įsakymu Nr. 271 sudarytos likvidacinės komisijos tam tikrais atvejais sutarčių nepasirašė (t.y. nevykdė Turto pardavimo tvarkos 11 p.).

Pagal Turto pardavimo tvarkos 19 p. parduoto turto perdavimą organizuoja ir vykdo likvidacinės komisijos, o jeigu turtas parduotas išsimokėtinai – Teisingumo ministerija. Tačiau iš audito metu pateiktų turto priėmimo-perdavimo aktų matyti, kad Teisingumo ministerija nedalyvavo antstoliams pagal pirkimo – pardavimo išsimokėtinai sutartis parduoto turto perdavime. Turtą antstoliams perdavė likvidacinių komisijų nariai. Teisingumo ministerija paaiškino, jog taupant valstybės lėšas (komandiruotėms, turto pervežimui), turto perdavimo procedūras buvo pavesta vykdyti vyresniesiems teismo antstoliams. Pavedimas vykdyti turto pardavimo procedūras vien teismo vyresniesiems antstoliams neatitinka Turto pardavimo tvarkos (auditorių pastaba).

Auditoriai pastebi, kad pagal Turto pardavimo tvarkos 16 p. nuosavybės teisę į išsimokėtinai įsigytą turtą antstoliai galėjo įgyti tik sumokėję visą sutartyje nurodytą kainą, todėl neaišku, kokios įstaigos balanse likvidavus teismo antstolių kontorą šis turtas turėjo būti apskaitomas. Auditorių nuomone, teisės aktais buvo nepakankamai reglamentuota likviduotų teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų patikėjimo teise valdyto ilgalaikio kilnojamojo turto apskaitos tvarka nuo teismo antstolių kontorų likvidavimo iki visiško atsiskaitymo už išsimokėtinai įsigytą turtą.

Išvados:

- 1. Teisingumo ministerija tam tikrais atvejais neužtikrino antstolių pirmumo teisės įsigyti likviduojamų teismo antstolių kontorų turtą.**
- 2. Teisingumo ministerija nepakankamai koordinavo ir kontroliavo likviduojamų teismo antstolių kontorų patikėjimo teise valdyto turto pardavimo ir perdavimo antstoliams procesą.**

4.1.2. Vykdomųjų bylų perdavimas

Vykdomųjų bylų perdavimo procesas. Teisingumo ministras 2002-07-08 įsakymu Nr. 202 „Dėl teisės aktų, numatytų Lietuvos Respublikos antstolių įstatyme bei šio įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatyme, patvirtinimo“ patvirtino Vykdomųjų bylų, išieškotų piniginių lėšų bei

vykdymo išlaidų perdavimo tvarką (toliau – Perdavimo tvarka). Vadovaujantis šios tvarkos 5 p., prieš pradėdant vykdomųjų bylų perdavimą naujai paskirtiems antstoliams, turėjo būti atlikta visų teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų ir jų archyvuose esančių vykdomųjų bylų inventorizacija. Inventorizacijos tikslas – tinkamai apskaityti vykdomas bei archyvui perduotas vykdomąsias bylas, siekiant užtikrinti tikslų jų paskirstymą ir perdavimą. Vykdomųjų bylų perdavimo kontrolė buvo pavesta likvidacinėms komisijoms³, o koordinavimas – Teisingumo ministerijai.

Minėtoje Perdavimo tvarkoje nurodyta, kad:

1. atliekant antstolių kontoros prie apylinkės teismo archyvo ir jame esančių vykdomųjų bylų inventorizaciją nustatoma, ar archyve esančių vykdomųjų bylų skaičius atitinka nurodytąjį archyvo apskaitos dokumentuose;
2. atliekant antstolių kontoroje esančių užbaigtų vykdomųjų bylų inventorizavimą, apskaitomos visos užbaigtos vykdomosios bylos, kurios nėra perduotos archyvui;
3. atliekant nebaigtų vykdomųjų bylų inventorizavimą, apskaitomos visos teismo antstolių kontoroje esančios nebaigtos vykdyti vykdomosios bylos.

Vykdomųjų bylų inventorizavimo aktas turėjo būti surašomas atlikus visų vykdomųjų bylų inventorizavimą. Vykdomųjų bylų inventorizavimo aktas ir jo elektroninis variantas ne vėliau kaip iki 2002-12-10 turėjo būti pateiktas Teisingumo ministerijai.

Pagal minėtą aktą (ir pagal Vykdomųjų bylų inventorizavimo papildomą aktą, jei buvo būklės pokyčiai 2002-11-30-2002-12-31 laikotarpiu) bei archyvo dokumentus antstolių kontoros archyvas iki 2002-12-31 turėjo būti perduotas apylinkės teismui.

Nebaigtos vykdomosios bylos pagal Vykdomųjų bylų inventorizavimo akte bei Vykdomųjų bylų inventorizavimo papildomame akte nurodytus duomenis turėjo būti paskirstytos teisingumo ministro įsakymu paskirtiems antstoliams.

Vadovaujantis minėtomis Perdavimo tvarkos nuostatomis, užbaigtos vykdomosios bylos⁴ turėjo būti perduotos archyvui, o nebaigtos – antstoliams. Tam Teisingumo ministerija inventorizavimo duomenų pagrindu turėjo sukaupti išsamius duomenis apie vykdomąsias bylas, buvusias antstolių kontorose ir jų archyvuose, atskirti iš duomenų visumos duomenis apie nebaigtas vykdomąsias bylas ir po to atlikti nebaigtų vykdomųjų bylų paskirstymą paskirtiems antstoliams. Tinkamas inventorizavimo atlikimas turėjo užtikrinti, kad Teisingumo ministerija turės šiuos vykdomųjų bylų duomenis (dokumentine ir elektronine forma): vykdomosios bylos numeris, skolininko ir išieškotojo vardai, pavardės/pavadinimai, skolininko asmens/įmonės kodas, išieškotina suma ar vykdymo esmė, duomenys apie iš skolininko išieškotas sumas, duomenys apie išieškotojui

³ Teisingumo ministro 2002-10-11 įsakymas Nr.271 „Dėl teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų likvidacinių komisijų sudarymo ir jų nuostatų patvirtinimo“.

⁴ Jei visos išieškotos lėšos yra išmokėtos išieškotojams.

išmokėtas bei depozite saugomas sumas, likusi išieškoti suma ir kt. Šie duomenys buvo reikalingi tinkamam lėšų paskirstymui (žr. 4.1.3. skyrių).

Audito metu atrankos būdu patikrinus dalį vykdomųjų bylų inventorizavimo aktų, nustatyta, kad kai kuriais atvejais Teisingumo ministerijai pateiktuose aktuose surašyti tik nebaigtų vykdomųjų bylų inventorizavimo duomenys, todėl nėra galimybės nustatyti, kiek kokių bylų buvo prieš reformą, ar visos naujai paskirtiems antstoliams perduotinos bylos buvo įtrauktos į bylų paskirstymo sąrašus, ar visos bylos pagrįstai perduotos archyvams, ar lėšos, išieškotos šiose bylose, visais atvejais išmokėtos išieškotojams (pvz. kai išieškotojas buvo išvykęs)⁵.

Auditoriai pastebi, kad kai kurie Teisingumo ministerijai pateikti vykdomųjų bylų inventorizavimo aktai nepasirašyti, inventorizavimo aktuose nėra duomenų apie skolininkus, išieškotojus, išieškomas bei depozite saugomas sumas ir t.t. (Perdavimo tvarkos 13 p.). Tai rodo, kad duomenys, kurie buvo reikalingi bylų paskirstymui naujai paskirtiems antstoliams, galėjo būti netikslūs.

***Pavyzdys Nr. 3** „Vilniaus rajono apylinkės teismo antstolių kontoros“ 2002-12-17 vykdomųjų bylų inventorizavimo aktas komisijos nepasirašytas.*

***Pavyzdys Nr. 4** Teismo antstolių kontoros prie Panevėžio m. apylinkės teismo 2002-12-16 vykdomųjų bylų inventorizavimo aktuose nurodyta tik nebaigtų vykdomųjų bylų skaičius pas kiekvieną antstolį (nėra duomenų, nurodytu Perdavimo tvarkos 13 p.)*

Atrankos būdu tikrinant dalį vykdomųjų bylų perdavimo-priėmimo aktų (iš teismo antstolių kontorų naujai paskirtiems antstoliams) nustatyti atvejai, kai nenurodyta akto surašymo data; bendra pagal perduodamas nebaigtas vykdomąsias bylas išieškotų piniginių lėšų, saugomų teismo antstolių kontoros depozitinėje sąskaitoje, suma; nėra vykdomąsias bylas perduodančio (perimančio) asmens vardo, pavardės, pareigų, parašo; aktas nepatvirtintas teismo antstolių kontoros ir bylas perimančio antstolio antspaudais (Perdavimo tvarkos 21 p.); kai kuriuose vykdomųjų bylų perdavimo-priėmimo aktuose pateiktos pastabos apie neperduotas bylas, nesančias bylas ar negautas bylas. Dėl kai kurių bylų perdavimo-priėmimo proceso neatitikimų nustatyta Perdavimo tvarkai yra rizika, kad ne visos perduotinos vykdomosios bylos buvo perduotos paskirtiems antstoliams arba jos neperduotos nustatytais terminais. Tai patvirtina duomenys apie keitimąsi (dalinimąsi) bylomis tarp naujai paskirtų antstolių (2003-02-10 II sąrašas „Duomenys apie antstoliams paskirtas ir jų priimtas vykdomąsias bylas“) – iš viso 19 atvejų; taip pat šiame sąrašė nurodyti 36 atvejai, kai tarp antstoliui paskirtų ir jo priimtų bylų skaičiaus yra neatitikimas.

***Pavyzdys Nr. 5** Likviduojamos teismo antstolių kontoros prie Vilkaviškio rajono apylinkės teismo vyr. teismo antstolė 2002-12-30 raštu „Dėl vykdomųjų bylų“ kreipėsi į Teisingumo ministeriją su prašymu nurodyti, kam perduoti paskirtas bylas, nes vienas iš antstolių bylų nepriėmė.*

⁵ VĮ Teisinės informacijos centro darbuotojai, padėję Teisingumo ministerijai kompiuterizuoti bylų paskirstymo procesą, paaiškino, kad buvo skirstomos tik į gautus sąrašus įtrauktos bylos; duomenų apie bet kokias kitas bylas nebuvo gauta.

Vykdamas užbaigtų bylų ir teismo antstolių kontorų archyvų perdavimą tam tikrais atvejais nebuvo laikomasi 2002-05-09 Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo Nr. IX-877 11 str. nuostatos, kad užbaigtos vykdomosios bylos ir archyvai perduodami saugoti apylinkės teismams iki 2003-01-01.

Pavyzdys Nr. 6 Teismo antstolių kontoros prie Vilniaus miesto pirmojo apylinkės teismo vyr. teismo antstolis 2002-10-23 raštu Nr. I-598 informavo Teisingumo ministeriją, kad kontoros archyvas sutvarkytas pagal bylų nomenklatūros reikalavimus.

Tačiau vėliau, t.y. 2002-12-18, Teismo antstolių kontoros prie Vilniaus miesto pirmojo apylinkės teismo baigtų vykdomųjų bylų ir archyvo priėmimo komisija šio teismo pirmininko pavadootojui pateikė tarnybinį pranešimą, kuriame nurodė, jog bylų perdavimo aktas negali būti pasirašytas, kadangi kontoros perduodamos bylos nėra paruoštos, kaip to reikalauja Raštvedybos taisyklės. Bylos nėra individualizuotos, t.y. nesunumeruotos, nėra registracijos numerių bei pagal kontoros pateiktą 1997-2001 m. Laikinojo saugojimo bylų nevardinį sąrašą kai kuriose skaičiuojamose bylose nėra vykdomųjų dokumentų, likęs tik vykdomosios bylos viršelis. Taip pat komisijos nariams nepateikiami sąrašai vykdomųjų bylų, kurios, praėjus reikalui, grąžinamos į antstolių kontorą (tarnybinį raštą pasirašė 9 komisijos nariai). Vilniaus miesto pirmasis apylinkės teismas 2002-12-31 raštu Nr. 10911 „Dėl teismo antstolių archyvo perdavimo“ informavo Teisingumo ministeriją, kad dėl nustatytų priežasčių nėra galimybės įvykdyti vykdomųjų bylų priėmimą.

Pavyzdys Nr. 7 Vilniaus miesto trečiasis apylinkės teismas 2003-01-03 raštu Nr. 6 informavo Teisingumo ministeriją, kad teismas, iki 2003-01-01 turėjęs perimti iš likviduojamos teismo antstolių kontoros prie Vilniaus miesto trečiojo apylinkės teismo jos archyvą ir užbaigtas vykdomąsias bylas, to padaryti fiziškai neturėjo galimybės, kadangi vykdomųjų bylų buvo apie 15000.

Vadovaujantis Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo Nr. IX-877 10 str. 1 d., teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų depozitinėse sąskaitose saugomos lėšos ir visi šių lėšų apskaitos dokumentai bei vykdomosios bylos, kurias vykdamas šios lėšos buvo išieškotos, turėjo būti perduotos antstoliams, tačiau dalis šių lėšų (pagal užbaigtas vykdomąsias bylas), vadovaujantis Teisingumo ministerijos 2002-11-18 raštu Nr. 185 „Dėl teismo antstolių kontorų likvidavimo“, buvo pervestos ne antstoliams, o į Teisingumo ministerijos sąskaitą. Vykdomosios bylos (kurias vykdamas išieškotos lėšos buvo pervestos į Teisingumo ministerijos sąskaitą), pažeidžiant Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo Nr. IX-877 10 str. 1 d., perduotos teismų archyvams.

Kadangi audito metu Teisingumo ministerijos sąskaitoje banke buvo laikoma dalis lėšų, išieškotų vykdomosiose bylose iki reformos pabaigos, ministerijai yra būtina turėti išsamius šių vykdomųjų bylų duomenis (bendrą išmokėtiną sumą, sumas pagal išieškotojus ir t.t.), kad galėtų atsiskaityti su išieškotojais. Ministerijos darbuotojai paaiškino, kad iškilus būtinybei, tokie duomenys gaunami (pvz. antstolio ar išieškotojo prašymu) kreipiantis į archyvus ar kitus antstolius individualiai (pvz. telefonu) (žr. 4.1.3. skyrių).

Vykdomųjų bylų perdavimo rezultatai. Vadovaujantis Perdavimo tvarkos nuostatomis, antstolių kontoros nebaigtos vykdomosios bylos pagal Vykdomųjų bylų inventorizavimo akte bei Vykdomųjų bylų inventorizavimo papildomame akte nurodytus duomenis (duomenų elektroninį variantą) buvo paskirstytos teisingumo ministro įsakymu paskirtiems antstoliams. Vykdamas

vykdomųjų bylų paskirstymą turėjo būti siekiama optimaliai vienodai išskirstyti nebaigtas vykdomąsias bylas tos veiklos teritorijos antstoliams, atsižvelgiant į skirstomų vykdomųjų bylų skaičių, skolininką, išieškotiną sumą ir (ar) vykdomosios bylos kategoriją. Vykdomųjų bylų paskirstymui buvo naudojama VĮ Teisinės informacijos centro specialistų sukurta kompiuterinė programa, bylų paskirstymą antstoliams atlikusi atsitiktine tvarka⁶. Į Lietuvos antstolių sąrašą įrašytiems 122 antstoliams buvo išskirstytos 378 509 bylos.

Nors vykdant bylų paskirstymą turėjo būti siekiama optimaliai vienodai išskirstyti nebaigtas vykdomąsias bylas tos veiklos teritorijos antstoliams, tačiau, analizuojant bylų pasiskirstymo tendencijas visų antstolių mastu 2003-2004 m. pagal Antstolių informacinės sistemos duomenis (toliau – AIS), išaiškėjo žymios pasiskirstymo disproporcijos: pvz. 2003 m. nebaigtų bylų likutis Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorijose veikiantiems antstoliams vidutiniškai teko 9082 bylos vienam antstoliui, o Kaišiadorių ir Trakų rajonų apylinkių teismų teritorijose veikiantiems antstoliams – 1468 bylos (arba 6,2 karto mažiau); 2004 m. pabaigoje tose pačiose teritorijose veikiantiems antstoliams vidutiniškai teko atitinkamai 12072 ir 1894 bylos vienam antstoliui (arba 6,4 karto mažiau) (1 priedas). Nebaigtų bylų likutis, tenkantis vidutiniškai vienam antstoliui, minėtu laikotarpiu kito labai netolygiai: nuo sumažėjimo 1 proc. (Visagino miesto, Ignalinos ir Zarasų rajonų apylinkių teismų teritorijose) iki padidėjimo 53 proc. (Plungės ir Telšių rajonų apylinkių teismų teritorijose).

Teisingumo ministerijos aiškinimu, antstolių skaičius buvo nustatomas ne vertinant vykdomųjų bylų skaičių bei jo kitimo prognozes, o atsižvelgiant į gyventojų skaičių tam tikrose teritorijose.

Auditoriai pastebi, kad nebaigtų bylų likutis, tenkantis vidutiniškai vienam antstoliui, yra labai nevienodas ir atskiros veiklos teritorijos ribose: Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorijose veikiantiems antstoliams 2004 m. pabaigoje vidutiniškai teko nuo 2355 iki 21788 bylų, o Šakių ir Vilkaviškio rajonų apylinkių teismų teritorijose veikiantiems antstoliams – nuo 726 iki 3827 bylų, t.y. skirtumas tarp mažiausio ir didžiausio bylų skaičiaus, tenkančio vidutiniškai vienam antstoliui, sudaro 21062 bylos (21788-726).

Kadangi antstoliai per 2004 m. užbaigė vidutiniškai (pagal veiklos teritorijas) nuo 681 iki 3884 bylų, galima teigti, kad minėtų 21788 bylų užbaigimui gali reikėti nuo 5,6 iki 32 metų, su sąlyga, kad naujų bylų nebus gauta.

Nebaigtų bylų skaičius, tenkantis vidutiniškai vienam antstoliui, per 2004 m. padidėjo visose (išskyrus vieną) antstolių kontorose. Šis skaičius kito nuo sumažėjimo 60-čia bylų iki padidėjimo 2990 bylų.

---

⁶ VĮ Teisinės informacijos centro darbuotojų paaiškinimas.

Nebaigtų bylų kaupimosi rizika išlieka ir visos antstolių sistemos mastu: 2004 m. antstoliai gavo 283719 bylų, o užbaigė 192647 bylas. Kadangi 2004 m. pabaigoje buvo 547419 nebaigtų bylų, jų užbaigimui reikėtų vidutiniškai 2,8 metų, su sąlyga, kad naujų bylų nebus gauta.

Išvada:

Teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų vykdomųjų bylų inventorizacija buvo atlikta nesilaikant teisingumo ministro patvirtintos Perdavimo tvarkos. Dėl to yra rizika, kad vykdomosios bylos buvo netiksliai paskirstytos ir perduotos naujai paskirtiems antstoliams ir teismų archyvams.

4.1.3. Išieškotų piniginių lėšų ir vykdymo išlaidų perdavimas

Išieškotų piniginių lėšų perdavimas. Vykdam teismo antstolių reformą siekta užtikrinti, kad likviduojamų teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų depozitinėse sąskaitose saugomos iš skolininkų išieškotos pinigines lėšos būtų išmokėtos išieškotojams. Išieškotų piniginių lėšų perdavimo tvarką nustatė Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 10 str.: „Teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų depozitinėse sąskaitose saugomos lėšos ir visi šių lėšų apskaitos dokumentai bei vykdomosios bylos, kurias vykdam šios lėšos buvo išieškotos, teisingumo ministro nustatyta tvarka perduodami antstoliams. Antstoliai išieškotas iš skolininkų lėšas išmoka išieškotojams.“

Teisingumo ministras 2002-07-08 įsakymu Nr. 202 „Dėl teisės aktų, numatytų Lietuvos Respublikos antstolių įstatyme bei šio įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatyme, patvirtinimo“ detalizavo išieškotų piniginių lėšų perdavimo tvarką. Pagal Perdavimo tvarkos nuostatas išieškotų piniginių lėšų, esančių teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų depozitinėse sąskaitose, perdavimą sudarė du etapai:

- 1) išieškotų piniginių lėšų inventorizacija;
- 2) išieškotų piniginių lėšų perdavimas antstoliams.

Išieškotų piniginių lėšų inventorizacija. Vyriausybės 1999-06-03 nutarimu Nr. 719 „Dėl inventorizacijos tvarkos patvirtinimo“ (2002-01-22 nutarimo Nr. 78 redakcija) patvirtintos Inventorizacijos tvarkos (toliau – Inventorizacijos tvarkos) 5 p. nustatė, kad likviduojant įmonę turi būti inventorizuojamas visas jos turtas pagal likvidatoriaus paskyrimo dienos būklę. Todėl likviduojant teismo antstolių kontorą prie apylinkių teismų bei inventorizuojant išieškotas pinigines lėšas, laikomas likviduojamų teismo antstolių kontorų depozitinėse sąskaitose, turėjo būti taikomos šio nutarimo nuostatos ir atlikta turto (depozitinėse sąskaitose saugomų išieškotų piniginių lėšų) inventorizacija, siekiant patikrinti ir faktiškai palyginti išieškotų piniginių lėšų likučius su apskaitos duomenimis.

Vyriausybės 1996-05-10 nutarimu Nr. 554 „Dėl biudžetinių įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos Biudžetinių įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo tvarkos 11 p. nustatė, kad likviduojamų įstaigų turto, piniginių lėšų ir atsiskaitymų inventorizavimą atlieka likvidacinės komisijos. Teisingumo ministro 2002-10-11 įsakymu Nr. 271 „Dėl teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų likvidacinių komisijų sudarymo ir jų nuostatų patvirtinimo“ buvo sudarytos 54 likviduojamų teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų likvidacinės komisijos, turėjusios atlikti piniginių lėšų inventorizaciją ir kontroliuoti išieškotų piniginių lėšų perdavimą. Į kiekvienos likvidacinės komisijos sudėtį buvo įtrauktas Teisingumo ministerijos atstovas. Tačiau Teisingumo ministerija, būdama atsakinga už teismo antstolių reformos vykdymą (reformos vykdytoja), siekiant koordinuoti ir kontroliuoti vietinių inventorizacijos komisijų darbą, nesudarė centrinės inventorizacijos komisijos, nors tokia galimybė yra numatyta Inventorizacijos tvarkos 11 p. Todėl sudarytų 54 likvidacinių komisijų darbas koordinuojamas ir kontroliuojamas nebuvo.

Audito metu išieškotų piniginių lėšų, saugomų likviduojamų teismo antstolių kontorų depozitinėse sąskaitose, inventorizavimo aprašai – sutikrinimo žiniaraščiai, atitinkantys Inventorizacijos tvarkos nustatytus inventorizacijos atlikimo ir įforminimo reikalavimus ir pasirašyti kiekvienos teismo antstolių kontoros likvidacinių komisijų narių, auditoriams pateikti nebuvo. Taip pat nebuvo palyginti faktiniai ieškotų piniginių lėšų likučiai su išieškotų piniginių lėšų likučiais pagal apskaitos duomenis, kaip to reikalauja Inventorizacijos tvarkos 63 p. Todėl, neatlikus išieškotų piniginių lėšų inventorizacijos pagal Inventorizacijos tvarkos nuostatas, Teisingumo ministerija neturi duomenų: 1) kiek išieškotų piniginių lėšų buvo 2002-12-31 kiekvienos likviduotos teismo antstolių kontoros depozitinėje sąskaitoje; 2) kiek išieškotų piniginių lėšų, siekiant jų išmokėjimo išieškotojams, turėjo būti perduota antstoliams, likvidavus teismo antstolių kontorą prie apylinkių teismų.

Teisingumo ministerijos aiškinimu, tai neatlikta dėl didelių darbo apimčių.

Teisingumo ministras patvirtintoje Perdavimo tvarkoje nustatė išieškotų piniginių lėšų inventorizacijos tikslus: 1) tinkamai apskaityti iš skolininkų išieškotas pinigines lėšas, esančias likviduojamų teismo antstolių kontorų depozitinėse sąskaitose, siekiant užtikrinti tikslų jų paskirstymą (dėl skirtingos lėšų perdavimo tvarkos atskirai inventorizuojant išieškotas pinigines lėšas pagal nebaigtas ir lėšas pagal užbaigtas vykdomąsias bylas) bei perdavimą; 2) išieškotų piniginių lėšų išmokėjimas išieškotojams.

Atliekant išieškotų piniginių lėšų inventorizaciją pagal Perdavimo tvarkos nuostatas, buvo siekta nustatyti tik faktinius išieškotų piniginių lėšų likučius 2002-12-31, tačiau nesiekta patikrinti ir faktiškai palyginti išieškotų piniginių lėšų likučius su apskaitos duomenimis kiekvienoje likviduotoje teismo antstolių kontoroje. Duomenų, kiek inventorizacijos duomenimis į Teisingumo

ministerijos sąskaitą iš likviduojamų teismo antstolių kontorų turėjo įplaukti iki reformos teismo antstolių kontorų depozitinėse sąskaitose sukauptų ir išieškotojams neišmokėtų piniginių lėšų Teisingumo ministerija nepateikė (išieškotos piniginės lėšos, likviduojant teismo antstolių kontorą, faktiškai buvo perduodamos antstoliams ir Teisingumo ministerijai).

Pavyzdys Nr. 8 *Atlikus išorės auditą teismo antstolių kontoroje prie Vilniaus miesto pirmojo apylinkės teismo (2002-10-10 ataskaita), nustatyta, kad :“apskaita vedama, nesilaikant visų privalomų nuostatų ir įsakymų, sąmatų vykdymų pagal išlaidų straipsnius, nebuvo galima patikrinti apskaitos duomenis; yra didelė klaidų ir netikslumų tikimybė lėšų apskaitoje, neatskirtos vykdymo ir administravimo išlaidos, depozitinių lėšų apskaitos knygoje yra daug įrašų, kuriuose nenurodytas skolininkas, išieškotojas, vykdomosios bylos numeris bei antstolis, kuris vykdo išieškojimą, sunku nustatyti lėšų priklausomybę, kontoros depozitinių lėšų sąskaitoje laikomos lėšos, gautos 1995 m.“*

Visi išieškotų piniginių lėšų inventorizavimo aktai pagal Perdavimo tvarkos 4 p. turėjo būti pateikti Teisingumo ministerijai iki 2002-12-10. Bet kokie inventorizavimo aktuose nurodytos būklės pokyčiai, įvykę iki 2002-12-31, turėjo būti fiksuojami papildomuose išieškotų piniginių lėšų inventorizavimo aktuose, be to, kartu su išieškotomis piniginėmis lėšomis turėjo būti perduodami visi šių lėšų apskaitos dokumentai bei vykdomosios bylos, kurias vykdant šios lėšos buvo išieškotos.

Analizuojant audito metu pateiktus teismo antstolių kontorų išieškotų piniginių lėšų inventorizacijos aktus, matyti, kad Teisingumo ministerija nesutikrino duomenų apie jai iš likviduojamų teismo antstolių kontorų pervestų išieškotų piniginių lėšų ir jų inventorizacijos neatitikimus. Atskirų teismo antstolių kontorų inventorizuotos išieškotų piniginių lėšų sumos neatitinka faktiškai Teisingumo ministerijai pervestų sumų. Pavyzdžiui, teismo antstolių kontorų prie Vilniaus m. 2 apylinkės teismo, Vilniaus miesto 3 apylinkės teismo, Šakių rajono apylinkės teismo ir Varėnos rajono apylinkės teismo inventorizacijos aktuose nurodytos mažesnės išieškotų piniginių lėšų sumos už faktiškai pervestas Teisingumo ministerijai. Be to, Teisingumo ministerija auditoriams nepateikė teismo antstolių kontorų prie Visagino miesto apylinkės teismo, Biržų rajono apylinkės teismo, Plungės rajono apylinkės teismo, Radviliškio rajono apylinkės teismo, Rokiškio rajono apylinkės teismo išieškotų piniginių lėšų inventorizacijos aktų, todėl nėra žinoma, pagal kokias vykdomąsias bylas Teisingumo ministerijai iš šių teismo antstolių kontorų buvo pervestos lėšos. Teismo antstolių kontorų prie Alytaus, Utenos, Marijampolės rajonų apylinkės teismų inventorizacijos aktuose nurodytos išieškotų piniginių lėšų sumos Teisingumo ministerijai perduotos nebuvo.

Išieškotų piniginių lėšų inventorizavimo aktai nepasirašyti visų teismo antstolių kontorų likvidacinės komisijų narių. Be to, tam tikrus inventorizacijos aktus kaip komisijos nariai pasirašė atsakingi už inventorizuojamą turtą asmenys, nesilaikant Inventorizacijos tvarkos 13 p.

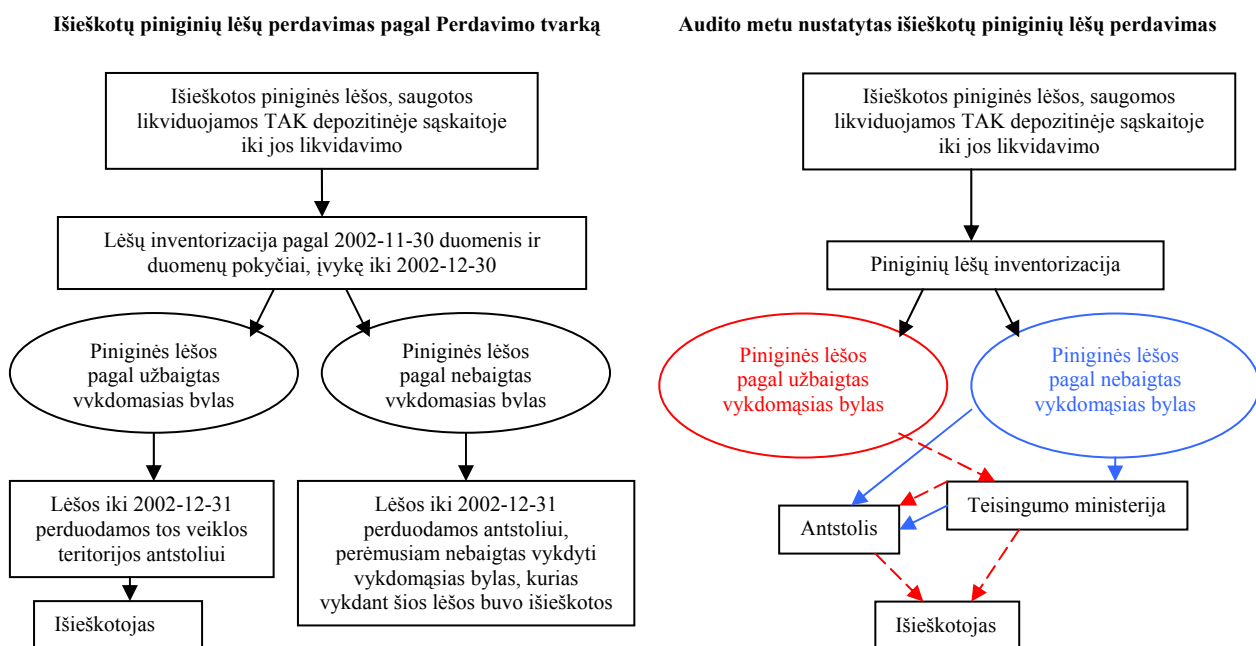
Teisingumo ministerija, būdama atsakinga už teismo antstolių reformos vykdymą (reformos vykdytoja), neapibendrina ir nesutikrino išieškotų piniginių lėšų inventorizacijos duomenų su faktiškai į Teisingumo ministerijos sąskaitą pervestomis piniginių lėšų sumomis. Dėl ko tam tikrais

atvejais nėra žinoma, vykdant kokią vykdomąją bylą (kas išieškotojas ar skolininkas) išieškotų piniginių lėšų sumos buvo pervestos Teisingumo ministerijai, arba kam buvo perduotos išieškotų piniginių lėšų sumos, nurodytos atskirų teismo antstolių kontorų išieškotų piniginių lėšų inventORIZACIJOS aktuose.

Išieškotų piniginių lėšų perdavimas. Teisingumo ministro patvirtintoje Perdavimo tvarkoje išieškotos piniginės lėšos, kurios vykdant reformą buvo saugomos likviduojamų teismo antstolių kontorų depozitinėse sąskaitose, išskiriamos į dvi kategorijas: 1) išieškotos piniginės lėšos pagal nebaigtas vykdomąsias bylas; 2) išieškotos piniginės lėšos pagal užbaigtas vykdomąsias bylas. Pagal išieškotų piniginių lėšų kategoriją (lėšos pagal nebaigtas ar lėšos pagal užbaigtas vykdomąsias bylas) turėjo būti taikoma ir atskira jų perdavimo antstoliams tvarka (išieškotų ir išieškotojams neišmokėtų piniginių lėšų perdavimo procesas pagal Perdavimo tvarką ir nustatytas audito metu parodytas 1 schemeje).

1 schema Išieškotų piniginių lėšų perdavimo procesas

Pastaba: Vykdant teismo antstolių reformą visos išieškotos piniginės lėšos turėjo būti perduotos antstoliams, tačiau išieškotos piniginės lėšos pagal užbaigtas vykdomąsias bylas atskiru nurodymu buvo pervedamos į Teisingumo ministerijos sąskaitą, kur dalis jų yra iki šiol. Dalis lėšų yra išmokėta išieškotojams tiesiogiai ar per antstolius. Be to, nustatyti atvejai, kai į Teisingumo ministerijos sąskaitą buvo pervestos ir išieškotos piniginės lėšos pagal nebaigtas vykdomąsias bylas.

Išieškotų piniginių lėšų pagal nebaigtas vykdomąsias bylas perdavimas. Vykdant teismo antstolių reformą nebaigtos vykdomosios bylos (siekiant užtikrinti tolimesnį jų vykdymą ir išieškotų piniginių lėšų išmokėjimą išieškotojams) buvo paskirstytos ir perduotos antstoliams. Kartu

su nebaigtomis vykdyti vykdomosiomis bylomis pagal patvirtintą vykdomųjų bylų perdavimo – priėmimo aktą (jį pasirašius) kiekvienam bylas perimančiam antstoliui buvo pervedamos ir teismo antstolių kontoros depozitinėje sąskaitoje saugotos išieškotojui neišmokėtos piniginės lėšos, išieškotos pagal antstoliui perduodamas nebaigtas vykdyti vykdomąsias bylas. Lėšų pervedimas antstoliams pagal Perdavimo tvarką turėjo vykti iki 2002-12-31 iš teismo antstolių kontoros prie apylinkės teismo depozitinės sąskaitos į antstolio depozitinę sąskaitą.

Kaip jau buvo minėta, kadangi Teisingumo ministerija neapibendrinė ir nesutikrino išieškotų piniginių lėšų inventorizacijos rezultatų, tai Teisingumo ministerijoje nėra tikslių duomenų, kiek išieškotų piniginių lėšų (suma) pagal nebaigtas vykdomąsias bylas faktiškai buvo perduota antstoliams.

Be to, Teisingumo ministerija neapibendrinė duomenų apie faktinį vykdomųjų bylų priėmimą-perdavimą, kurio pagrindu antstoliams buvo pervedamos išieškotos piniginės lėšos pagal nebaigtas vykdomąsias bylas. Taip pat vykdomųjų bylų perdavimo procese buvo ir netikslumų, kuriuos, nustatant tikslią antstoliams perduotų piniginių lėšų sumą, reikėjo įvertinti (žr. 4.1.2. skyrių Vykdomųjų bylų perdavimas).

Audito metu taip pat nustatyta, kad išieškotos piniginės lėšos pagal nebaigtas vykdomąsias bylas iš likviduojamų teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų buvo pervedamos ir į Teisingumo ministerijos sąskaitą

Pavyzdys Nr. 9 [Teisingumo ministerijos sąskaitą iš likviduojamos teismo antstolių kontoros prie Vilniaus m. 4 apylinkės teismo pagal nebaigtas vykdomąsias bylas buvo pervesta 13532,61 Lt išieškotų piniginių lėšų, iš kontoros prie Kaišiadorių rajono apylinkės teismo - 15386,50 Lt, iš kontoros prie Tauragės rajono apylinkės teismo - 1743,15 Lt).

Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 10 str. 4 d. numatė, kad visos Teisingumo ministerijos lėšų pagal pavedimus sąskaitoje sukauptos lėšos (skirtos sprendimų vykdymo išlaidoms apmokėti) proporcingai paskirstomos antstoliams perduotų vykdomųjų bylų vykdymo išlaidoms apmokėti. Audito metu nustatyta, kad 384210 vykdomųjų bylų buvo paskirstyta 768420 Lt, tai yra kiekvienai perduodamai nebaigta vykdyti vykdomajai bylai buvo skiriama po 2 Lt. Teisingumo ministerijos aiškinimu, sprendimas kiekvienos perimtos vykdomosios bylos vykdymui skirti antstoliams po 2 Lt buvo priimtas išanalizavus 2003-02-01 susidariusią finansinę padėtį, nors vykdymo lėšų likutis buvo 950,2 tūkst. Lt.

Kadangi ministerija neturi tikslių duomenų, kiek lėšų turėjo būti pervesta į Teisingumo ministerijos lėšų pagal pavedimus sąskaitą, todėl audito metu nebuvo galimybės įvertinti, ar toks lėšų paskirstymas antstoliams atliktas pagrįstai.

Išieškotų piniginių lėšų pagal užbaigtas⁷ vykdomąsias bylas perdavimas. Pagal Perdavimo tvarką likviduojamos teismo antstolių kontoros depozitinėje sąskaitoje esančios išieškotos piniginės lėšos pagal užbaigtas vykdomąsias bylas turėjo būti perduodamos paskirtam tos veiklos teritorijos antstoliui. Šių lėšų perdavimas turėjo būti tvirtinamas priėmimo-perdavimo aktu, o lėšos pervedamos iš teismo antstolių kontoros prie apylinkės teismo depozitinės sąskaitos į antstolio depozitinę sąskaitą iki 2002-12-31.

Pagal patvirtintas antstolių veiklos teritorijas ir jose dirbančių antstolių skaičių nėra nustatyta antstolių veiklos teritorijos, kurioje būtų paskirtas tik vienas antstolis. Tačiau išieškotų piniginių lėšų pagal užbaigtas vykdomąsias bylas paskirstymas, jei į veiklos teritoriją paskirtas daugiau nei vienas antstolis, nebuvo išsamiai reglamentuotas.

Perdavimo tvarkoje nenustatyta šių išieškotų piniginių lėšų paskirstymo antstoliams, vykdančiams veiklą vienos likviduotos teismo antstolių kontoros teritorijoje, tvarkos, kas turėjo įtakos šių lėšų perdavimui ir jų išmokėjimui išieškotojams. Faktiškai po vieną antstolį buvo paskirta: Visagino miesto, Ignalinos ir Zarasų rajonų apylinkės teismų teritorijoje (vienas antstolis) ir Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkės teismų teritorijoje (vienas antstolis), todėl tik šių teismo antstolių kontorų prie nurodytų apylinkės teismų depozitinėje sąskaitoje saugomos išieškotos piniginės lėšos pagal užbaigtas vykdomąsias bylas galėjo būti perduotos antstoliams užtikrinant jų išmokėjimą išieškotojams.

Vykdamas teismo antstolių reformą, visos baigtos vykdomosios bylos, nepriklausomai nuo išieškotų piniginių lėšų išmokėjimo išieškotojui kiekvienoje byloje, buvo perduotos į apylinkių teismų archyvus. Likviduojamų teismo antstolių kontorų archyvų perdavimas apylinkių teismams pagal Perdavimo tvarką turėjo vykti iki 2002-12-31. Pagal Perdavimo tvarką perduodant pinigines lėšas pagal užbaigtas vykdomąsias bylas antstoliams kartu su pinigėmis lėšomis turėjo būti perduodamos ir užbaigtos vykdomosios bylos, kurias vykdamas šios lėšos buvo išieškotos, o jų nesant – kiti dokumentai (vykdomųjų bylų registracijos žurnalų išrašai ar nuorašai ir pan., kuriuose būtų duomenys apie sumas, išieškotojus ir skolininkus, vykdomąją bylą ir neišmokėjimo priežastis). Auditorių nuomone, siekiant šių lėšų išmokėjimo išieškotojams, buvo būtina iš apylinkių teismų archyvams perduotinų baigtų vykdomųjų bylų atskirti baigtas vykdomąsias bylas, pagal kurias išieškotos piniginės lėšos nėra išmokėtos išieškotojams, ir jas paskirstyti antstoliams, tokiu būdu užtikrinant išieškotų piniginių lėšų išmokėjimą išieškotojams.

Tačiau teisingumo ministerijos 2002-11-18 rašte Nr. 185 teismo antstolių kontorų vyresniesiems teismo antstoliams buvo nurodyta, kad „teismo antstolių kontorų depozitinėse sąskaitose saugojamos pagal užbaigtas ir archyvui atiduotas vykdomąsias bylas lėšos, kurių dėl

---

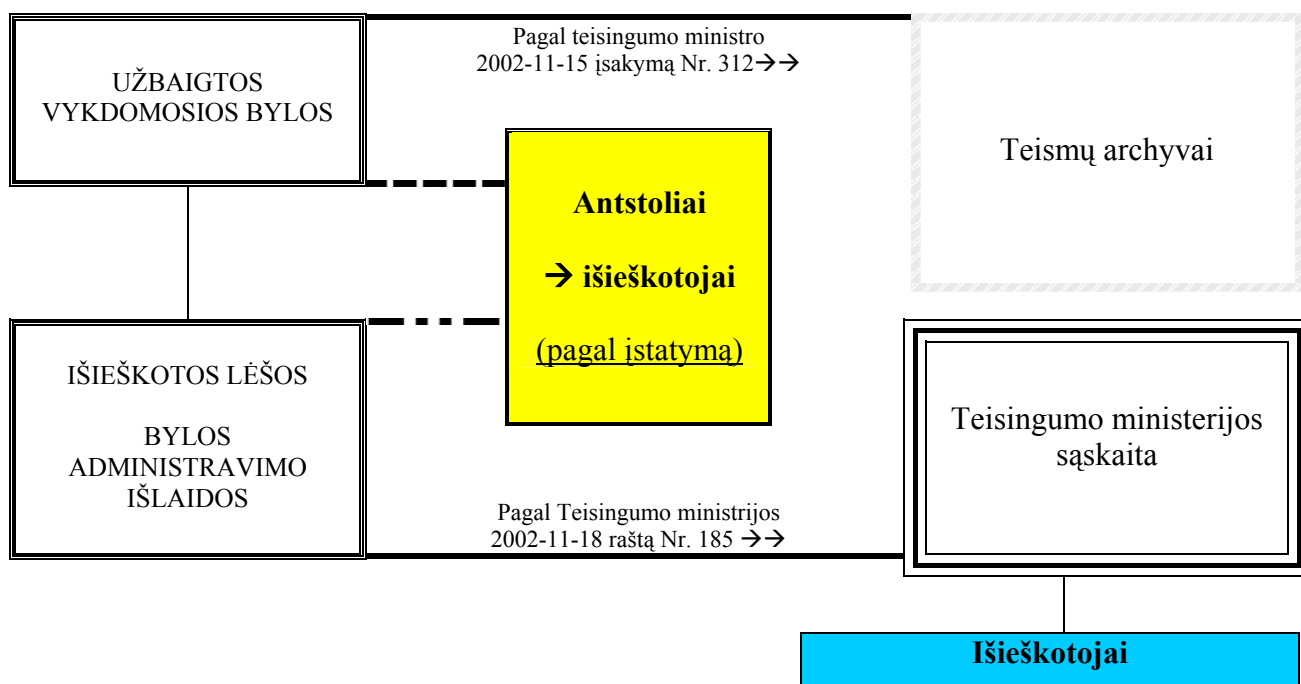
⁷ Ataskaitoje sąvokos: „užbaigta vykdomoji byla“ ir „užbaigta vykdyti vykdomoji byla“ naudojamos terminui „baigta vykdomoji byla“ apibūdinti.

objektyvių priežasčių nebuvo ir nėra galimybės išmokėti išieškotojams, pervedamos į Teisingumo ministerijos sąskaitą. Šias lėšas, esant pagrindui, Teisingumo ministerija išmokės išieškotojams arba perves antstoliams pagal antstolio pareikalavimą“, nors vykdomųjų bylų paskirstymas pagal Perdavimo tvarką turėjo būti atliktas iki 2002-12-20. Teisingumo ministerija nevykdė Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo Nr. IX-877 10 str. 1 d. reikalavimo, kad teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų depozitinėse sąskaitose saugomos lėšos ir visi šių lėšų apskaitos dokumentai bei vykdomosios bylos, kurias vykdant šios lėšos buvo išieškotos, būtų perduotos antstoliams.

Teisingumo ministerijos aiškinimu, kadangi teismo antstolių kontorų likvidavimo metu nebuvo žinomos paskirtų antstolių naujos depozitinės sąskaitos (nepranešė rekvizitų, neatsidarė sąskaitos), siekiant užtikrinti išieškotojų interesus, buvo nuspręsta prieš likviduojant teismo antstolių kontorą išieškotas ir neišmokėtas lėšas perversi į Teisingumo ministerijos sąskaitą.

Kadangi dalis lėšų (pagal užbaigtas vykdomąsias bylas) buvo pervestos į Teisingumo ministerijos sąskaitą, antstoliams numatyta prievolė užbaigti atsiskaitymą su išieškotojais pagal užbaigtas vykdomąsias bylas – išmokėti iš skolininko išieškotas lėšas ir sugrąžinti išieškotojui apmokėtas pateikiant vykdomąjį dokumentą vykdyti bylos administravimo išlaidas – buvo perkelta Teisingumo ministerijai, nors lėšų tokių funkcijų vykdymo išlaidoms padengti ministerija neturėjo ir neturi. Kaip vyko užbaigtų vykdomųjų bylų ir išieškotų lėšų perdavimas pavaizduota 2 schemeje.

2 schema
Užbaigtų vykdomųjų bylų ir išieškotų lėšų perdavimas

Pastaba: punktyrine linija pažymėta, kaip turėjo būti perduota pagal įstatymo reikalavimus, ištisine linija – perduota vykdant reformą.

Audito metu taip pat nustatyti atvejai, kai likviduotų teismo antstolių kontorų išieškotų piniginių lėšų inventorizacijos aktuose nurodytos lėšos pagal užbaigtas vykdomąsias bylas į Teisingumo ministerijos sąskaitą pervestos nebuvo (pvz., teismo antstolių kontora prie Alytaus rajono apylinkės teismo).

Teisingumo ministerija iš teismo antstolių kontorų pervestas išieškotas pinigines lėšas ir vykdymo išlaidas laiko vienoje sąskaitoje (Nr. 120137). Teisingumo ministerija pateikė duomenis, kad piniginių lėšų likutis nurodytoje sąskaitoje 2003-04-31 buvo 2782612,89 Lt, iš jų išieškotų ir išieškotojams neišmokėtų piniginių lėšų - 2764296,99 Lt; vykdymo išlaidų – -148928,97 Lt (neigiamas likutis).

Nuo 2002 gruodžio mėn. iki 2005 kovo mėn. iš Teisingumo ministerijai pervestų piniginių lėšų buvo panaudota:

- 1) teismo antstolių neteisėtais veiksmais padarytos žalos atlyginimui – 317104,90 Lt;
- 2) teismo antstolių kontorų kreditoriniams įsiskolinimams padengti – 173726,51 Lt;
- 3) atsiskaitymams su likviduotų teismo antstolių kontorų darbuotojais – 961317,23 Lt;
- 4) 384210 nebaigtų vykdomųjų bylų vykdymui – 768420 Lt;
- 5) išieškotojams buvo išmokėta – 1248757,87 Lt (tiesiogiai išieškotojams – 331362,92 Lt; per antstolius - 917394,95 Lt).

Piniginių lėšų likutis nurodytoje sąskaitoje 2005-03-01 pagal Teisingumo ministerijos pateiktus duomenis yra 1892648,82 Lt, iš jų išieškotų piniginių lėšų – 1936318,89 Lt, vykdymo išlaidų – -43658,07 Lt (neigiamas likutis).

Tai rodo, kad iš teismo antstolių kontorų pervestos išieškotos pinigines lėšos, priklausančios išieškotojams, buvo naudojamos ne pagal paskirtį.

Audito metu analizuojant Teisingumo ministerijos pateiktus duomenis apie išieškotas ir išieškotojams neišmokėtas pinigines lėšas, nustatyta, kad iš viso į ministerijos sąskaitą Nr. 120137 iš likviduojamų teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų per 2002 m. gruodžio – 2003 m. sausio mėn. buvo pervesta 3 186 396, 75 Lt išieškotų piniginių lėšų. Į šią Teisingumo ministerijos sąskaitą iš likviduojamų teismo antstolių kontorų buvo taip pat pervesti likviduojamų teismo antstolių kontorų specialiųjų depozitinių sąskaitų (vykdymo išlaidų) likučiai ir lėšos už antstolių pagal pirkimo – pardavimo sutartis įsigytą turtą, nors iki reformos vykdymo ši sąskaita buvo skirta tik lėšoms, gautoms iš teismo antstolių kontorų pagal senojo Civilinio proceso kodekso 402 straipsnį „Vykdymo išlaidos“, saugoti.

Pervedant į minėtą sąskaitą lėšas pavedimuose ne visuomet tiksliai nurodoma pervedamų lėšų paskirtis, dalis iš skolininkų išieškotų lėšų (jau po 2003-01-01) buvo pervedama tiesiogiai Teisingumo ministerijai (iš pašto įstaigų, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos), todėl

tam tikrais atvejais nėra aišku, kokioms lėšoms (išieškotoms ir išieškotojams neišmokėtoms ar vykdymo išlaidoms) priskirtinos pervedamos sumos.

Teisingumo ministerijai, perėmusiai galutinio atsiskaitymo su išieškotojais prievolę, neturint išsamių duomenų, kiek ir kam ji turi gražinti išieškotų lėšų, be to, naudojant lėšas ne pagal paskirtį, ministerijos sąskaitoje laikomų išieškotų lėšų gali neužtekti visiškai atsiskaityti su visais išieškotojais.

Teisingumo ministerijoje nėra patvirtintos išieškotojams priklausančių lėšų išmokėjimo tvarkos. Išmokėjimas pagal išieškotojų arba antstolių prašymus vykdomas taip: gautame prašyme dėl lėšų išmokėjimo išieškotojui Teisingumo ministerijos teisinių institucijų departamentas nurodo išmokėtiną sumą ir iš teismo antstolių kontoros pervedtos sumos likutį. Auditoriai pastebi, kad skirtingu laikotarpiu gautuose prašymuose dėl lėšų išmokėjimo nurodomas toks pats teismo antstolių kontoros pervedtų lėšų likutis, nors jau ir anksčiau iš šių lėšų buvo vykdomi mokėjimai.

Auditorių nuomone, tai rodo nepakankamą lėšų išmokėjimo išieškotojams kontrolę. Be to, nesant tikslių išieškotų ir išieškotojams neišmokėtų piniginių lėšų inventorizacijos duomenų, lėšos gali būti išmokėtos išieškotojams be pagrindo.

Teisingumo ministerijos aiškinimu, ministerija, atlikdama bet koki jai pervedtų piniginių lėšų išmokėjimą remiasi konkrečiais kiekvienu atveju atskirai surenkamais ir įvertinamais duomenimis (taip pat ir vykdomųjų bylų). Auditorių nuomone, tokiu būdu ministerija atlieka antstolių funkcijas.

Išvados:

- 1. Likviduojamų teismo antstolių kontorų likvidacinių komisijų darbas koordinuojamas ir kontroliuojamas nebuvo, o tai galėjo sąlygoti, kad duomenys apie likviduotų teismo antstolių kontorų išieškotas pinigines lėšas ir jų perdavimą nebuvo apibendrinti.**
- 2. Likviduojamų teismo antstolių kontorų išieškotų piniginių lėšų, saugomų kontorų depozitinėse sąskaitose, inventorizacija atlikta nesilaikant Vyriausybės 1999-06-03 nutarimu Nr. 719 „Dėl inventorizacijos tvarkos patvirtinimo“ patvirtintos Inventorizacijos tvarkos, dėl ko Teisingumo ministerijoje nėra tikslių duomenų:**
  - kiek išieškotų piniginių lėšų buvo likviduojamų teismo antstolių kontorų depozitinėse sąskaitose 2002-12-31;**
  - kiek išieškotų piniginių lėšų turėjo būti paskirstyta ir pervedta naujai paskirtiems antstoliams pagal nebaigtas vykdyti ir pagal užbaigtas vykdomąsias bylas.**
- 3. Teisingumo ministerija raštu nurodžiusi pervedti išieškotas pinigines lėšas pagal užbaigtas vykdomąsias bylas į Teisingumo ministerijos sąskaitą nevykdė Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo Nr. IX-877 10 str. 1 d. reikalavimo ir taip perėmė dalį antstolių funkcijų – išmokėti lėšas išieškotojams.**

4. Teisingumo ministerija neturi tikslų duomenų, kokiam išieškotojui ir kokią sumą priklauso išmokėti iš ministerijos sąskaitoje laikomų išieškotojams priklausančių lėšų.
5. Teisingumo ministerijoje neregamentuota išieškotojams priklausančių lėšų, saugomų ministerijos sąskaitoje, išmokėjimo tvarka.
6. Teisingumo ministerijos sąskaitoje laikomos išieškotojams priklausančios lėšos buvo naudojamos ne pagal paskirtį.

4.2. TEISMO ANTSTOLIŲ REFORMOS REZULTATAI

4.2.1. Sprendimų vykdymo efektyvumas

Teisingumo ministerija, įgyvendinus Lietuvos Respublikos antstolių įstatymą, tikisi, kad po antstolių reformos išieškojimo efektyvumas padidės nuo 5,2 proc. iki 10 proc.⁸

Šis efektyvumo rodiklis gaunamas lyginant išieškotas sumas pagal baigtas vykdomąsias bylas su išieškotina suma (jų santykis procentais).

Auditorių nuomone, šis efektyvumo rodiklis nėra vienintelis tinkamas teismų sprendimų vykdymo vertinimo kriterijus, nes rodiklis daugiausiai priklauso nuo vykdomųjų bylų, kuriose išieškotina suma didelė, vykdymo rezultatų. Efektyvus bylų, kuriose išieškomos sumos santykinai mažos, baigimas, menkai įtakos minėtą kriterijų. Tuo būdu, antstoliai, siekiant geresnio veiklos rezultato, gali būti motyvuojami pirmenybę teikti vykdomosioms byloms, kuriose išieškotinos sumos didelės.

Pagal Civilinio proceso kodekso 651 str. antstolis, gavęs vykdyti vykdomąjį dokumentą, patikrinęs ir nenustatęs akivaizdžių kliūčių vykdomajam dokumentui priimti ir vykdymo veiksmams pradėti, priima ir pradeda jį vykdyti. Vadinasi, vykdymas turi būti pradėtas ir vykdomas eilės tvarka, nepriklausomai nuo išieškotinos sumos. Be to, Civilinio proceso kodekso 7 str. nustatytas civilinio proceso ekonomiškumo principas, tai yra įsiteisėjęs teismo sprendimas turi būti įvykdytas per įmanomai trumpesnę laiką ir kuo ekonomiškiau.

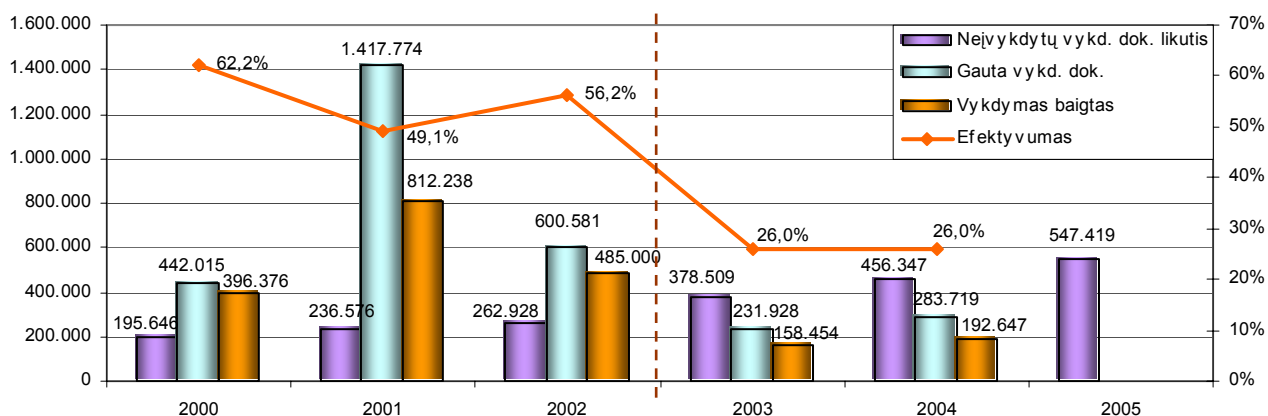
Kadangi nėra nustatyta vieningų kiekybinių ir kokybinių teismų sprendimų vykdymo efektyvumo vertinimo kriterijų, o skaičiuojami efektyvumo rodikliai, lyginant išieškotas ir išieškotinas sumas, daugiausiai priklauso nuo vykdomųjų bylų, kuriose išieškotina suma didelė, auditorių nuomone, geriausiai bendrą teismų sprendimų vykdymo efektyvumą parodytų baigtų bylų ir visų bylų santykis.

Siekiant įvertinti teismų sprendimų vykdymo efektyvumą iki teismo antstolių reformos (iki 2002-12-31) ir po reformos (nuo 2003-01-01), buvo analizuoti duomenys apie neįvykdytus vykdomuosius dokumentus, gautus vykdomuosius dokumentus, baigtas bylas ir efektyvumą (baigtų ir visų vykdomųjų bylų santykis procentais) 2000 – 2004 metais.

---

⁸ Teisingumo ministerijos 2002 – 2005 m. Strateginis planas

Šaltinis: Antstolių darbo ataskaita (2000-2002 m. duomenys).
Antstolių informacinės sistemos duomenys (2003-2004 m. duomenys, juos tvarko VĮ Teisinės informacijos centras).
Efektyvumas apskaičiuotas lyginant baigtų vykdomųjų bylų skaičių su visomis bylomis

1 pav. Palyginamieji duomenys apie teismo antstolių (iki 2002-12-31) ir antstolių (po reformos, t.y. nuo 2003-01-01) veiklos rodiklius: neįvykdytus vykdomuosius dokumentus, gautus vykdomuosius dokumentus, baigtas bylas ir efektyvumą (baigtų ir visų vykdomųjų bylų santykis).

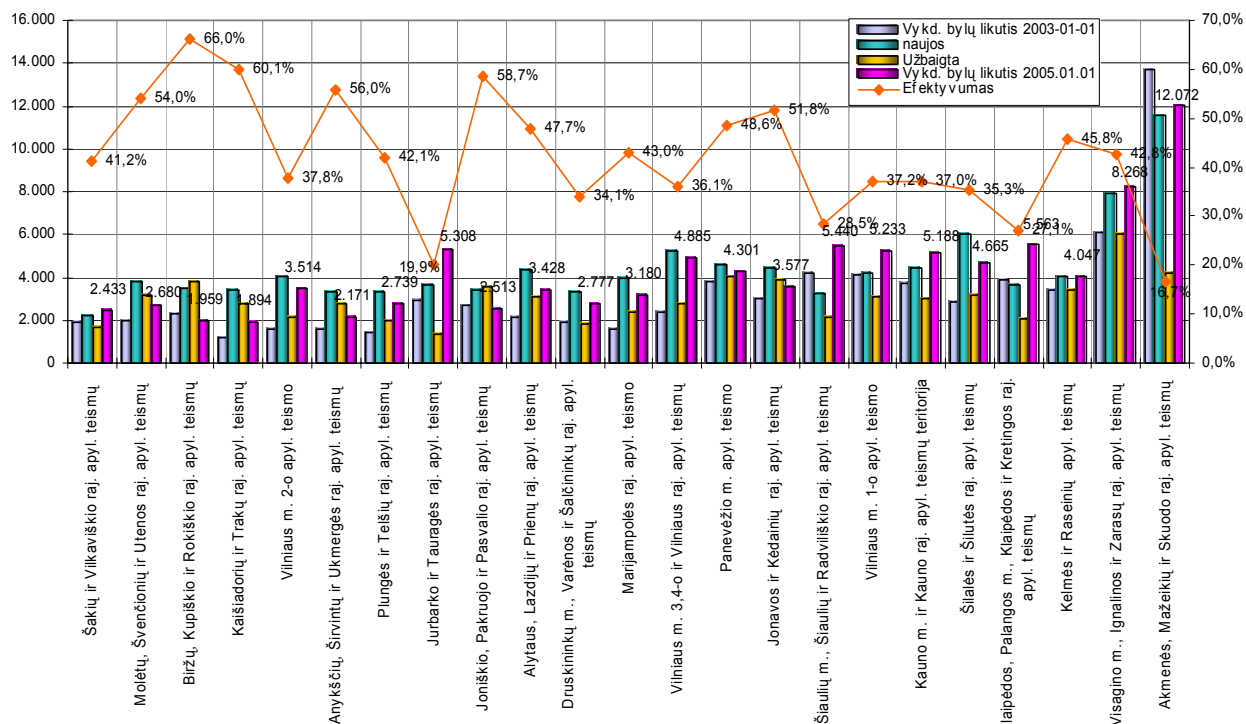
Kaip matome iš 1 paveiksle pavaizduotų duomenų, nebaigtų vykdomųjų bylų likutis antstolių kontorose kiekvienais metais auga: jų skaičius nuo 2000-01-01 iki 2002-12-31 padidėjo 93,5 proc. (nuo 195646 iki 378509), nuo 2003-01-01 iki 2005-01-01 padidėjo 44,6 proc. (nuo 378509 iki 547419), iš viso nebaigtų vykdomųjų bylų per likutis 2000–2004 m. išaugo 2,8 karto. Antstoliams 2003 m. buvo pateikta vykdymui 46,4 proc., 2004 m. – 47,3 proc. daugiau naujų vykdomųjų dokumentų nei per metus buvo baigta vykdomųjų bylų. Antstoliai 2004 m. baigė 21,6 proc. (34193 bylomis) daugiau vykdomųjų bylų nei 2003 m., tačiau 2,5 karto mažiau (316862 bylomis) nei 2002 ir 4,2 karto mažiau (1134055 bylomis) nei 2001 m. Auditorių nuomone, antstolių darbo efektyvumas 2000–2005 m. (užbaigtų bylų santykis su visomis bylomis) sumažėjo 2,4 karto (nuo 62,2 proc. 2000 metais iki 26 proc. 2004 metais).

Nors antstolių reforma buvo siekiama gerinti teismų sprendimų vykdymo efektyvumą, 2004 m. efektyvumas (vertinant pagal baigtas bylas), lyginant su 2002 m., sumažėjo 2,2 karto: nuo 56,2 proc. 2002 m. iki 26,0 proc. 2004 m.⁹.

Iš paveiksle pateiktų duomenų matome, kad po reformos kasmet buvo baigta mažiau vykdomųjų bylų, nei per metus vykdymui buvo pateikta vykdomųjų dokumentų: 2002 m. buvo baigta 19,3 proc., 2003 m. – 31,7 proc., 2004 m. – 32,1 proc. mažiau vykdomųjų bylų.

Kasmet antstoliams baigiant mažiau vykdomųjų bylų nei yra gaunama naujų vykdomųjų dokumentų, yra rizika, kad nebaigtų vykdyti bylų skaičius augs ir atitinkamai išieškojimo rodikliai blogės.

⁹ Teisingumo ministerijos teigimu, po reformos antstoliai negražina vykdomojo dokumento išieškotojui ir vykdymą po kiek laiko vėl pradeda vykdyti, kas didina nebaigtų vykdomųjų bylų likutį. Kadangi Antstolių informacinėje sistemoje tokių duomenų nėra, vertinant efektyvumą į tai nebuvo atsižvelgta.

Šaltinis: Antstolių informacinės sistemos duomenys.

Efektyvumas apskaičiuotas lyginant baigtų vykdomųjų bylų skaičių su visomis bylomis.

2 pav. Duomenys apie vidutinius antstolio veiklos rodiklius 2003-2004 m. atskirose veiklos teritorijose: nebaigtas vykdomąsias bylas, gautus vykdomuosius dokumentus, baigtas, neįvykdytas bylas ir vykdymo efektyvumą.

Siekiant įvertinti antstolių veiklos rodiklius ir efektyvumą atskirose veiklos teritorijose, buvo analizuoti vidutiniai antstolio veiklos rodikliai 2003-2004 m. pagal veiklos teritorijas: nebaigtos vykdomosios bylos, gauti nauji vykdomieji dokumentai, baigtos, neįvykdytos vykdomosios bylos ir vykdymo efektyvumas.

Kaip matome iš 2 paveiksle pateiktų duomenų, vidutiniškai vienam antstoliui tenkančių nebaigtų vykdomųjų bylų likutis 2003-01-01 atskirose veiklos teritorijose skyrėsi 11,1 karto: Kaišiadorių ir Trakų rajonų apylinkių teismų teritorijoje vienam antstoliui vidutiniškai teko 1226 vykdomosios bylos (teritorijoje 4 antstoliai), Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorijoje – 13669 vykdomosios bylos (1 antstolis). Šiose veiklos teritorijose nebaigtų vykdomųjų bylų likučiai ir 2005-01-01 skyrėsi labiausiai – 6,4 karto, tai yra vienam antstoliui vidutiniškai teko atitinkamai 1894 ir 12072 nebaigtos vykdomosios bylos. Atskirose veiklos teritorijose 2003-2004 m. vienas antstolis vidutiniškai gavo nuo 2211 (Šakių ir Vilkaviškio rajonų apylinkių teismų

teritorija) iki 11529 (Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorija, tai yra 5,2 karto daugiau) naujų vykdomųjų bylų, o užbaigė per tą patį laikotarpį nuo 1315 vykdomųjų bylų (Jurbarko ir Tauragės rajonų apylinkių teismų teritorija) iki 6005 bylų (Visagino miesto, Ignalinos ir Zarasų rajonų apylinkių teismų teritorija, tai yra 4,6 karto daugiau).

Pavyzdys Nr. 10

Visagino miesto, Ignalinos ir Zarasų rajonų apylinkių teismų teritorijoje 2003-01-01 buvo 6127, Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorijoje – 13669 nebaigtos vykdomosios bylos (2,2 karto daugiau), tačiau abiejose veiklos teritorijose po reformos paskirta po 1 antstolį.

Kaišiadorių ir Trakų rajonų apylinkių teismų teritorijoje buvo 4904, Plungės ir Telšių rajonų apylinkių teismų – 5580, Biržų, Kupiškio ir Rokiškio rajonų apylinkių teismų teritorijoje – 9300 nebaigtų vykdomųjų bylų (1,9 karto daugiau nei Kaišiadorių ir Trakų rajonų apylinkių teismų teritorijoje), visose veiklos teritorijose paskirta dirbti po 4 naujus antstolius.

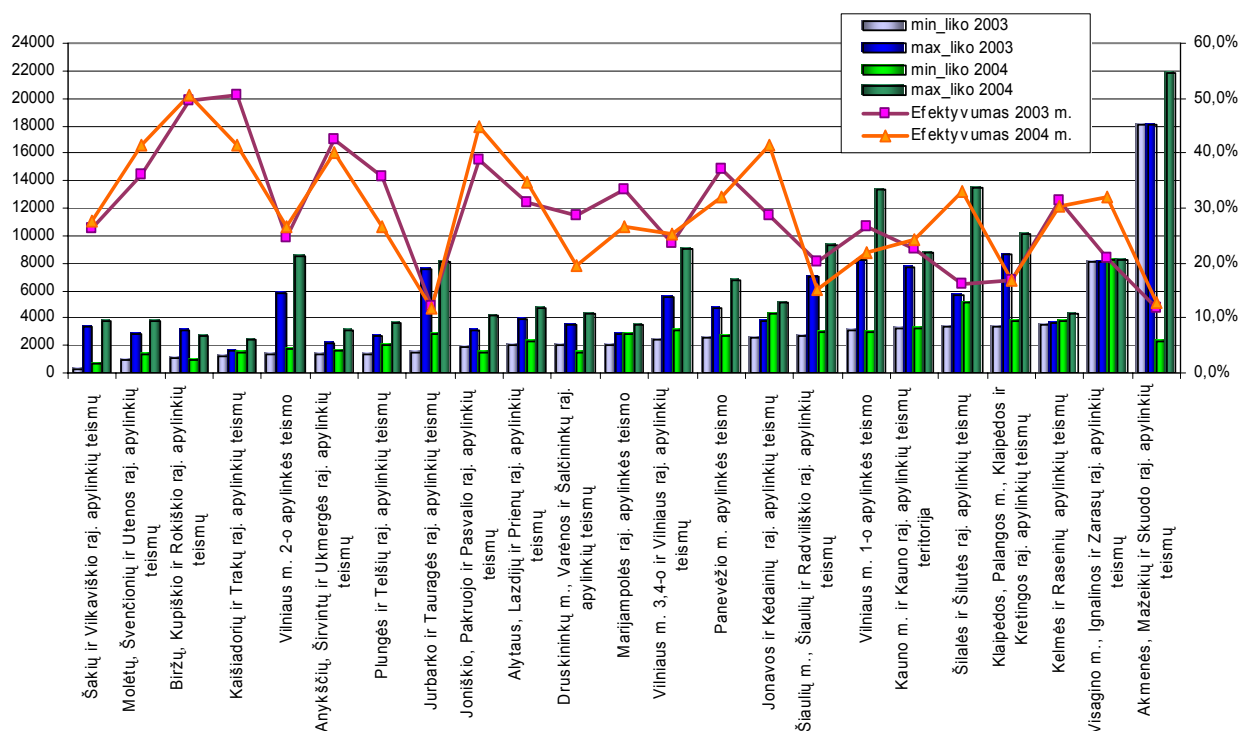
Kaišiadorių ir Trakų rajonų apylinkių teismų teritorijoje nebaigtų vykdomųjų bylų 2003 m. pradžioje buvo 2,8 karto mažiau nei Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorijoje tačiau paskirta 4 kartus daugiau antstolių.

Kadangi antstolių skaičius buvo nustatomas neatsižvelgiant į vykdomųjų bylų skaičių bei jo kitimo prognozes atskirose veiklos teritorijose, todėl vidutinis atskiroje teritorijoje vienam antstoliui tekusių nebaigtų vykdomųjų bylų likutis 2003-01-01 skyrėsi 11,1 karto.

Antstolių veiklos efektyvumas (baigtų vykdomųjų bylų santykis su visomis vykdomosiomis bylomis) atskirose veiklos teritorijose 2003 metais skyrėsi 4,2 karto: žemiausias buvo Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorijoje – 11,9 proc., didžiausias – Kaišiadorių ir Trakų rajonų apylinkių teismų teritorijoje – 50,4 proc., 2004 m. efektyvumo rodikliai atskiruose veiklos teritorijose skyrėsi 4 kartus: Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorijoje sudarė 12,8 proc., Biržų, Kupiškio ir Rokiškio rajonų apylinkių teismų teritorijoje – 50,7 proc.

Kadangi po reformos 2003 m. paskirtiems antstoliams atskirose veiklos teritorijose teko neproporcingai daug nebaigtų vykdyti vykdomųjų bylų, tai galėjo būti viena iš santykinai žemo atskirose teritorijose veiklos efektyvumo priežasčių.

Siekiant įvertinti antstolių veiklos rodiklius ir efektyvumą atskirose veiklos teritorijose, buvo analizuoti duomenys apie nebaigtų vykdomųjų bylų maksimalų ir minimalų skaičių turinčius antstolius atskirose veiklos teritorijose 2003 ir 2004 metų pradžioje, kaip tai galėjo įtakoti vykdymo efektyvumą.

Šaltinis – Antstolių informacinės sistemos duomenys

3 pav. Duomenys apie pas antstolį maksimalų ir minimalų skaičių nebaigtų vykdyti bylų skaičių 2003, 2004 m. bei vykdymo efektyvumą.

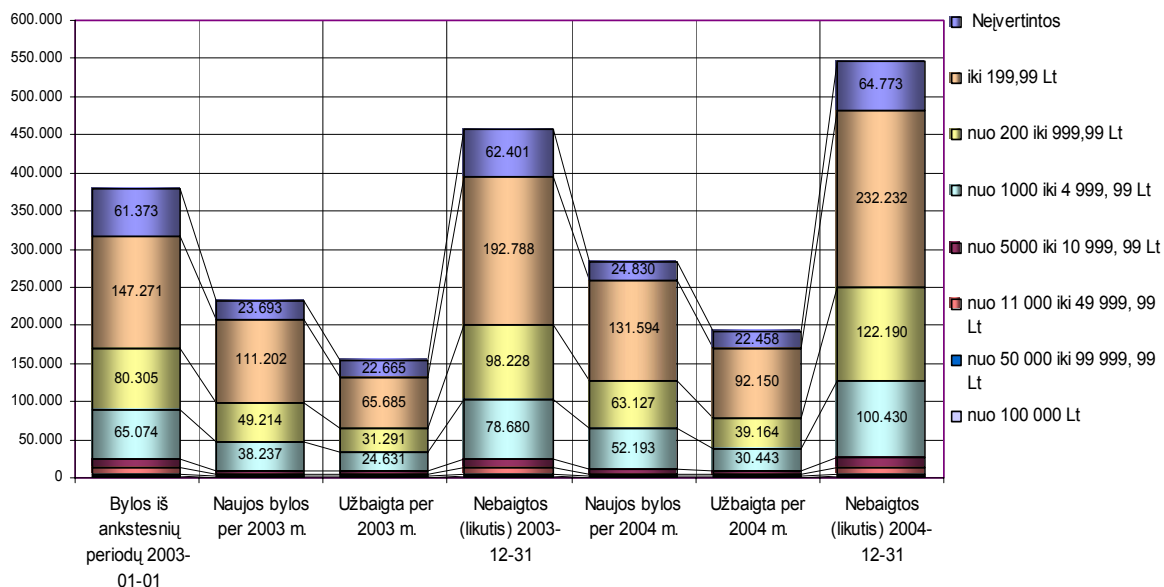
Iš 3 paveiksle pateiktų duomenų matome, kad daugeliu atvejų kuo daugiau nebaigtų bylų turi antstolis, tuo žemesni yra efektyvumo rodikliai (užbaigtų bylų santykis su visomis bylomis).

2003 m. pas vieną antstolį mažiausiai buvo 282 nebaigtos vykdomosios bylos (Šakių, Vilkaviškio rajonų apylinkių teismų teritorija), daugiausiai – 18008 bylos (63,9 karto daugiau Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorijoje), 2004 m. – tose pačiose veiklos teritorijos atitinkamai 726 ir 21788 vykdomosios bylos (30 kartų daugiau). Bylų vykdymo efektyvumas Šakių, Vilkaviškio rajonų apylinkių teismų teritorijoje 2003 m. sudarė 26,1 proc., 2004 m. – 27,6 proc., tai yra šiek tiek aukštesnis nei Lietuvos vidurkis. Tuo tarpu Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorijoje bylų vykdymo efektyvumas buvo vienas žemiausių Lietuvoje – sudarė atitinkamai 11,9 ir 12,7 proc.

Vienas antstolis vidutiniškai 2003 m. užbaigė 1258 vykdomąsias, 2004 – 1529 vykdomąsias bylas (21,5 proc. daugiau). Esant tokiam vykdomųjų bylų vykdymui, užbaigti jau pradėtas vykdomąsias bylas (maksimalus 2005-01-01 antstolio turimų nebaigtų vykdomųjų bylų likutis – 21788 bylos) Akmenės, Mažeikių ir Skuodo rajonų apylinkių teismų teritorijoje prireiks 14,2 metų (darant prielaidą, kad antstolių skaičius nekis ir nebus gauta naujų vykdomųjų dokumentų).

Iš viso 2003 m. metais buvo baigtos 153723, 2004 m. – 192647 vykdomosios bylos. Siekiant įvertinti antstolių bylų pasiskirstymą ir vykdymo efektyvumą pagal išieškotinas sumas,

buvo analizuota nebaigtos vykdomosios bylos, gauti nauji vykdomieji dokumentai, baigtos, neįvykdytos vykdomosios bylos ir vykdymo efektyvumas, sugrupavus bylas pagal išieškotinos sumos dydį 2003, 2004 m.

Šaltinis: Antstolių informacinės sistemos duomenys

4 pav. Duomenys apie vykdomąsias bylas iki reformos, naujas ir užbaigtas vykdomąsias bylas 2003, 2004 metais.

Kaip matome iš 4 paveiksle pateiktų duomenų, didžiausią dalį vykdytų bylų sudarė bylos, kuriose išieškotina suma iki 5000 Lt: 2003 m. jos sudarė 80,5 proc., 2004 m. – 83,3 proc. visų bylų. Bylos, kuriose išieškotina suma yra didesnė nei 5000 Lt, 2003 m. sudarė 5,5 proc., 2004 m. – 5 proc.

Duomenys apie išieškojimo efektyvumą (išieškota/ išieškotina suma proc.) 2003, 2004 metais

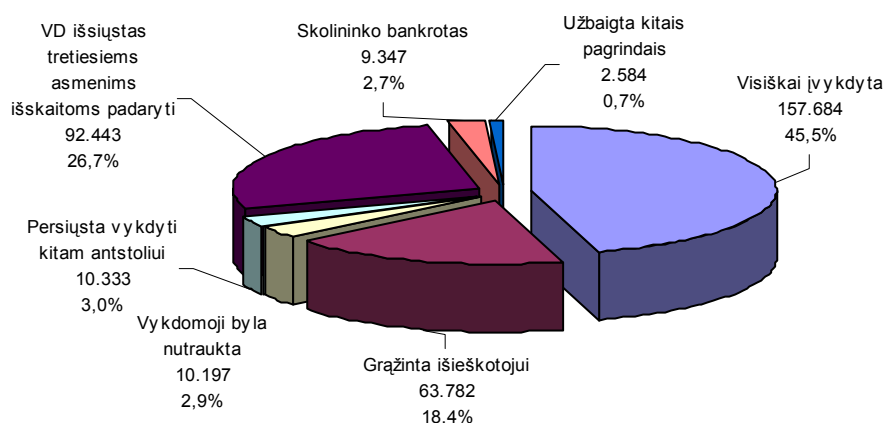
Vykdomųjų bylų grupės pagal išieškotinas sumas (Lt)	Visų vykdytų bylų struktūra 2003 m.	Visų vykdytų bylų struktūra 2004 m.	Efektyvumas (visi vykd. dokumentai) 2003 m.	Efektyvumas (visi vykd. dokumentai) 2004 m.
Neįvertintos	13,9%	11,8%		
1. iki 199,99	42,4%	43,8%	13,83%	17,29%
2. nuo 200 iki 999,99	21,2%	21,8%	8,53%	12,53%
3. nuo 1000 iki 4 999, 99	16,9%	17,7%	6,84%	9,14%
4. nuo 5000 iki 10 999, 99	2,6%	2,5%	7,99%	8,77%
5. nuo 11 000 iki 49 999, 99	2,1%	1,8%	9,08%	9,31%
6. nuo 50 000 iki 99 999, 99	0,4%	0,3%	7,63%	9,24%
7. nuo 100 000	0,4%	0,4%	1,94%	3,08%
Bendras išieškojimo efektyvumas (išieškota/išieškotina suma)			3,59%	5,12%
Bendras efektyvumas (1-7 eilučių vidurkis)			7,98%	9,91%

Bendras išieškojimo efektyvumas (išieškotos ir išieškotinos sumų santykis proc. pagal visus vykdomuosius dokumentus) 2003 m. sudarė 3,59 proc., 2004 m. padidėjo iki 5,12 proc.

Vykdomųjų bylų, kuriose išieškotina suma iki 200 Lt išieškojimas didžiausias: 2003 m. sudarė 13,83 proc. (tai yra 3,9 karto daugiau nei bendras išieškojimo efektyvumas ir 1,7 karto – nei efektyvumo vidurkis pagal grupes), 2004 m. – 12,53 proc. (tai yra 3,4 karto daugiau nei bendras išieškojimo efektyvumas ir 1,7 karto – nei efektyvumo vidurkis pagal grupes). Tuo tarpu vykdomųjų bylų, kuriose išieškotina suma didesnė nei 100000 Lt, išieškojimo efektyvumas 2003 m. siekė 1,94 proc., tai yra 7,1 kartų mažesnis nei vykdomųjų bylų, kuriose išieškotina suma iki 200 Lt.

Kuo didesnė vykdomojoje byloje išieškotina suma, tuo išieškojimo efektyvumas mažesnis.

2003-2004 m. buvo baigta 346370 vykdomųjų bylų, tai yra 38,8 proc. visų vykdytų bylų (iš viso vykdyta 893790). Siekiant įvertinti, kiek iš baigtų bylų 2003-2004 m. buvo realiai įvykdytos, auditoriai analizavo baigtas bylas pagal jų užbaigimo pobūdį.

Šaltinis: Antstolių informacinės sistemos duomenys.

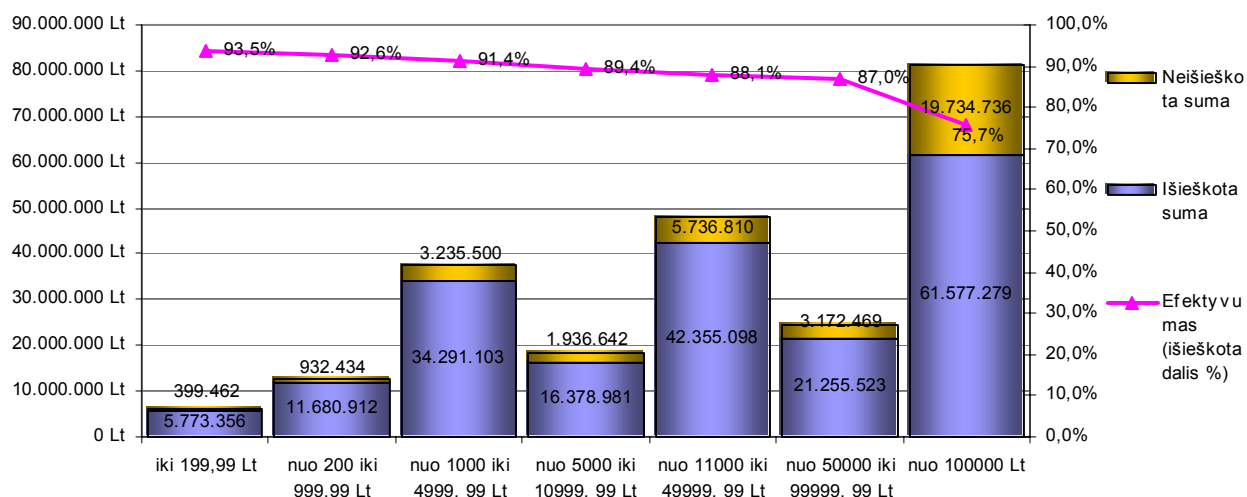
5 pav. 2003-2004 metai baigtos bylos, pagal užbaigimo pobūdį.

Iš 346370 vykdomųjų bylų, baigtų 2003–2004 metais, 45,5 proc. (157684 bylų) baigtos visišku įvykdymu, 26,7 proc. (92443 bylos) – vykdomieji dokumentai išsiųsti tretiesiems asmenims išskaitoms padaryti, 18,4 proc. bylų (63782) gražinta išieškotojui.

Tik mažiau nei pusė 2003-2004 m. baigtų vykdomųjų bylų baigtos visišku įvykdymu¹⁰.

Baigus vykdomąją bylą visišku įvykdymu, 2003-2004 metais vidutiniškai buvo išieškota 84,6 proc. išieškotinos sumos: geriausias išieškojimas bylose iki 199,99 Lt ir bylose nuo 200 iki 999,99 Lt – atitinkamai sudarė 93,5 proc. ir 92,6 proc. išieškotinos sumos, tuo tarpu bylose, kur išieškotina suma viršija 100000 Lt, išieškojimas sudarė 75,7 proc. (6 paveikslas)

¹⁰ Pagal Antstolių informacinės sistemos duomenis

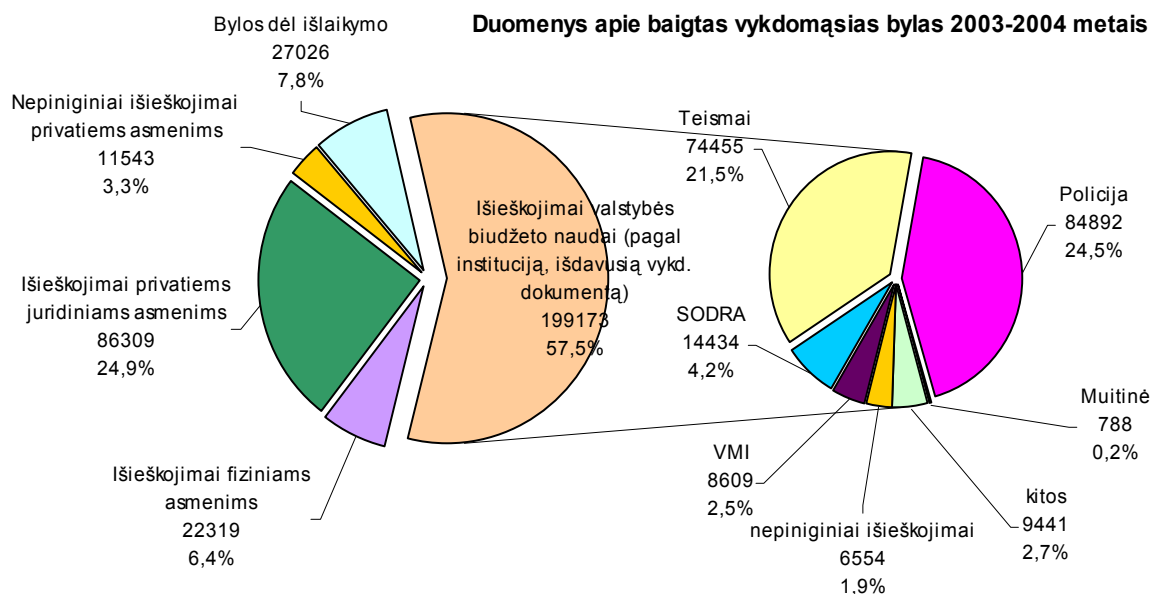

Šaltinis: Antstolių informacinės sistemos duomenys. Efektyvumas apskaičiuotas lyginant vykdomųjų bylų baigtų visišku išieškojimu faktiškai išieškotas ir išieškotinas sumas (proc.)

6 pav. Duomenys apie išieškotas ir neišieškotas sumas vykdomosiose bylose, kurios baigtos visišku išieškojimu 2003-2004 metais.

Pagal visiškų įvykdymų 2003-2004 m. baigtas 157684 vykdomąsias bylas iš 228460,3 tūkst. Lt išieškotinos sumos buvo realiai išieškota 193312,3 tūkst. Lt (84,6 proc.)¹¹.

Siekiant įvertinti išieškojimo valstybės naudai ir privatiems asmenims efektyvumą, auditoriai analizavo, 2003-2004 m. baigtas bylas pagal institucijas, išdavusias vykdomąjį dokumentą, išieškotojus.

Šaltinis: Antstolių informacinės sistemos duomenys.

7 pav. Duomenys apie 2003-2004 m. baigtas vykdomąsias bylas pagal institucijas, išdavusias vykdomąjį dokumentą, išieškotojus

¹¹ Vertinant vykdomųjų bylų baigimą visiškų įvykdymų, neatsižvelgta į nepiniginio išieškojimo bylas.

Iš 7 paveiksle pateiktų duomenų matome, kad didžiausią 2003-2004 m. baigtų vykdomųjų bylų dalį sudarė išieškojimas valstybės biudžeto naudai – 57,5 proc. vykdomųjų bylų (199173 bylos), privatiems asmenims – 34,6 proc. (120171 byla), iš jų 24,9 proc. (86309 bylos) juridiniams asmenims, 6,4 proc. (22319 bylų) – fiziniams asmenims, 3,3 proc. (11543 bylos) – nepiniginiai išieškojimai privatiems asmenims. Bylos dėl išlaikymo 2003-2004 m. sudarė 7,8 proc. baigtų vykdomųjų bylų.

Vykdomųjų bylų vykdymo efektyvumo rodiklis pagal 2003-2004 m. baigtas vykdomąsias bylas (santykis su visomis bylomis proc.):

➤ Valstybės biudžeto naudai išieškojimas sudarė 2003 m. sudarė 24,5 proc., 2004 m. – 26,1 proc. 2004 m. geriausias išieškojimo rodiklis nepiniginių išieškojimų (30,9 proc.) ir pagal valstybinės mokesčių inspekcijos išduotus vykdomuosius dokumentus (28,3 proc.).

➤ Privatiems asmenims išieškojimas 2003 m. sudarė 27,4 proc., 2004 m. – 27,1 proc. 2004 m. geriausias išieškojimo rodiklis buvo nepiniginių išieškojimų (40,4 proc.), išieškojimas privačių juridinių asmenų naudai 6,5 proc. geresnis nei fizinių asmenų naudai (sudarė atitinkamai 27,5 ir 21,0 proc.).

Iš visų 2003–2004 m. baigtų vykdomųjų bylų daugiau nei pusė (57,5 proc.) sudarė išieškojimai valstybės biudžeto naudai.

Išieškojimo efektyvumas pagal 2003–2004 m. baigtas bylas privatiems asmenims yra 2,7 proc. geresnis nei valstybės biudžeto naudai – sudarė atitinkamai 40,8 ir 38,1 proc.

Išvados:

- 1. Nors antstolių reforma buvo siekiama gerinti teismų sprendimų vykdymo efektyvumą, 2004 m. efektyvumas, lyginant su 2002 m., sumažėjo 2,2 karto: nuo 56,2 proc. 2002 m. iki 26,0 proc. 2004 m. (vertinant pagal baigtas bylas).**
- 2. Netolygus vykdomųjų bylų paskirstymas naujai paskirtiems antstoliams galėjo sąlygoti sprendimų vykdymo efektyvumą.**
- 3. Iš visų 2003–2004 m. baigtų vykdomųjų bylų daugiau nei pusė (57,5 proc.) sudarė išieškojimai valstybės biudžeto naudai.**
- 4. Išieškojimo efektyvumas pagal 2003–2004 m. baigtas bylas privatiems asmenims yra 2,7 proc. didesnis nei valstybės biudžeto naudai.**

4.2.2. Vykdyto išlaidų (įkainių) pagrįstumas

Teisingumo ministro 2002-12-31 įsakymu Nr. 432 patvirtintoje Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatyti vykdymo išlaidų dydžiai nėra ekonomiškai pagrįsti, tai yra susieti su faktinėmis sprendimų vykdymo išlaidomis. Šioje instrukcijoje nustatyti atlyginimo antstoliui už vykdomojo dokumento įvykdymą dydžiai susieti su išieškotina suma, nors tiesioginio ryšio tarp ekonomiškai pagrįstų vykdymo išlaidų ir išieškotinos sumos nėra (2 priedas).

<p>Pavyzdys Nr. 11</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 19 proc. išieškotinos sumos, kai ši suma yra nuo 1000 iki 2000 Lt, bet ne mažiau kaip 200 Lt (tai yra nuo 200 iki 380 Lt); ➤ 6 proc. kai išieškotina suma nuo 50000 iki 100000 Lt, bet ne mažiau kaip 4000 Lt (tai yra nuo 4000 iki 6000 Lt). <p><i>Dėl išlaikymo išieškojimo nustatytas 200 Lt, dėl kitų periodinių išmokų išieškojimo – 300 Lt užbaigus vykdomąją bylą įkainis.</i></p>
--

Pavyzdyje pateikti nustatyti vykdymo išlaidų dydžiai skiriasi, nors ir vienu, ir kitu atveju, antstolio sąnaudos turėtų būti vienodos.

Teisingumo ministerijos nuomone, antstolio atlyginimą sieti vien tik su veiksnių atlikimo sąnaudomis, ekonominiu požiūriu būtų netikslinga, nes tais atvejais, kai nėra išieškoma, yra rizika, kad už darbą antstoliui arba kitiems procese dalyvavusiems asmenims nebus galimybės apmokėti. Ministerija paaiškino, kad antstolio atlyginimas turi atitikti tokias jo pajamas, kurios neribotą galimybės įkurti ir palaikyti antstolių kontorą, neribotą galimybės veiksmingai vykdyti veiklą ir teikti kokybiškas paslaugas, t.y. būtų sudaromos tinkamos klientų aptarnavimo sąlygos, veiktų moderni biuro įranga, kontoroje būtų samdomi kvalifikuoti darbuotojai, nuolat būtų keliama kvalifikacija¹². Auditorių nuomone, nustatant vykdymo išlaidų dydžius, galima įvertinti ekonomiškai pagrįstas ir su teismų sprendimų vykdymu susijusias antstolių veiklos sąnaudas ir rizikas visais antstolių veiklos aspektais.

Auditoriai pastebi, kad antstoliai iš Antstolių informacinės sistemos, kuri buvo sukurta ir yra išlaikoma valstybės biudžeto lėšomis, duomenis naudojami nemokamai.

Kadangi audito metu nei iš Teisingumo ministerijos, nei iš antstolių išsamių duomenų apie faktines antstolių sąnaudas, susijusias su teismų sprendimų vykdymu, negauta, auditoriai naudodamiesi Valstybinės mokesčių inspekcijos pateiktais duomenimis apie antstolių deklaruotas 2003 m. pajamas bei atlikę Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (2002-07-02, Nr. IX-1007) analizę, įvertino galimas visos antstolių sistemos sąnaudas bei pelną.

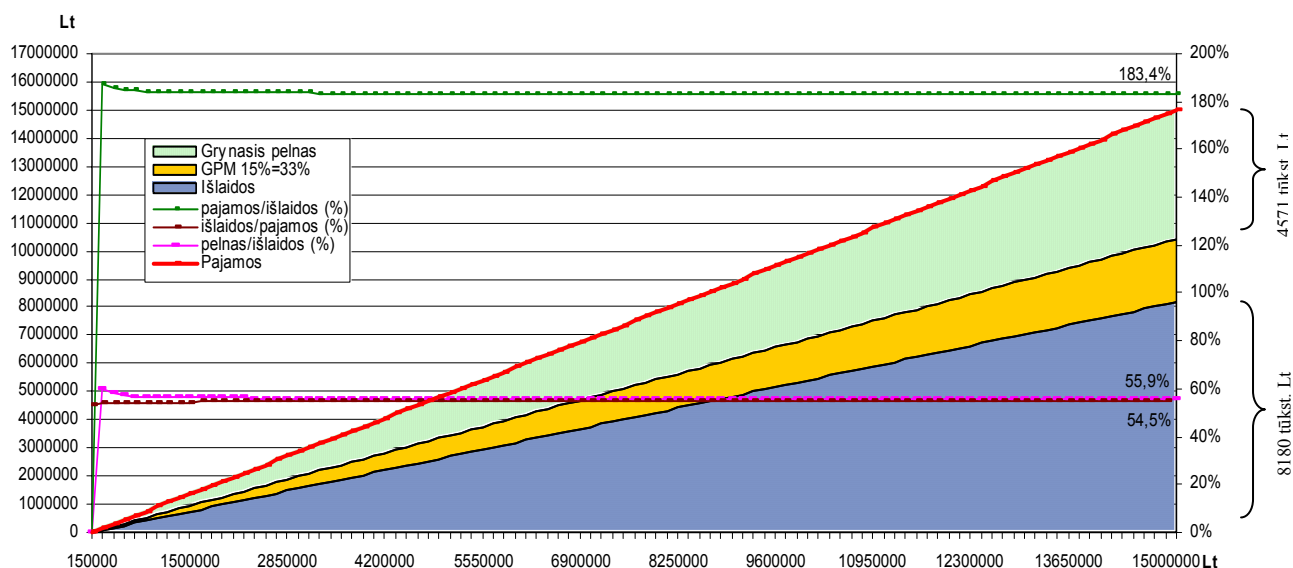
Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas leidžia mokesčių mokėtojui (tai yra ir antstoliui) rinktis, ar nuo visų individualios veiklos pajamų mokėti 15 proc. gyventojų pajamų mokestį, ar, iš pajamų atskaičius su pajamų gavimu susijusias sąnaudas, mokėti 33 proc. gyventojų pajamų mokestį.

¹² Teisingumo ministerijos 2005-02-11 atsakymai į klausimą.

Kai sąnaudos sudaro 54,5 proc. pajamų, mokama gyventojų pajamų mokesčio suma tokia pati tiek taikant 15 proc., tiek 33 proc. tarifą. Ekonomiškai naudinga mokėti 15 proc. gyventojų pajamų mokestį, kai sąnaudos sudaro mažiau nei 54,5 proc. pajamų. Sąnaudoms didėjant (daugiau kaip 54,5 proc. pajamų), gaunama mažiau apmokestinamųjų pajamų (tai yra pelno, kuris lygus pajamų ir sąnaudų skirtumui), todėl apmokestinus gautas pajamas 33 proc. tarifu, sumokama mažiau gyventojų pajamų mokesčio. Jei sąnaudos sudaro mažiau nei 54,5 proc. pajamų, mokamas toks pats pajamų mokestis (15 proc. nepriklausomai nuo sąnaudų), tačiau kuo mažesnės sąnaudos, tuo didesnis gaunamas pelnas.

Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis, 105 antstoliai 2003 metais deklaravo 15377,8 tūkst. Lt pajamų, iš jų 96 antstoliai (91,4 proc.) mokėjo 15 proc. gyventojų pajamų mokestį ir 9 antstoliai (8,6 proc.) – 33 proc. pajamų mokestį. Antstolių, mokančių 15 proc. pajamų mokesčio tarifą, pajamos 2003 metais sudarė 14783,1 tūkst. Lt, tai yra 96,1 proc. visų antstolių pajamų.

Situacija, kai pajamų mokesčio suma, mokant tiek 15 proc., tiek 33 proc. gyventojų pajamų mokestį, yra tokia pati, pavaizduota 8 paveiksle.

8 pav. Duomenys apie pajamas, išlaidas, pajamų mokestį, pelną ir pelningumo rodiklius, kai gyventojų pajamų mokestis (GPM) 15 proc.=33 proc.

Kadangi Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis nuo 96,1 proc. (14783,1 tūkst. Lt) 2003 m. antstolių gautų pajamų jie mokėjo 15 proc. pajamų mokestį, auditoriai daro prielaidą, daugumos antstolių sąnaudų dalis pajamose sudarė mažiau nei 54,5 proc. pajamų.

Tokiu būdu antstolių sistema galėjo uždirbti mažiausiai 4571 tūkst. Lt grynojo pelno (atskaičius mokesčius) patyrusi mažiau nei 8180 tūkst. Lt sąnaudų, tai yra 100 Lt išlaidų duoda 183 Lt pajamų arba 55,9 Lt grynojo pelno (atskaičius mokesčius), minimalus sistemos pelningumas sudaro 30,4 proc. (grynojo pelno dalis pajamose proc.).

Palyginimui panaudoti valstybės įmonės „Registru centro“ ekonominiai veiklos rodikliai, kadangi ši įmonė, kaip ir antstoliai (sistema kaip ekonominis vienetas) visoje šalyje teikia monopolinio pobūdžio paslaugas už valstybės nustatytus įkainius ir pajamoms uždirbti patiria sąnaudas.

***Pavyzdys Nr. 12** Palyginimui valstybės įmonė „Registru centras“, kuri kaip ir antstoliai teikia monopolinio pobūdžio paslaugas už valstybės nustatytus įkainius, 2003 m. uždirbo 4493 tūkst. Lt grynojo pelno (gavo 57565 tūkst. Lt pajamų, patyrė 51796 tūkst. Lt sąnaudų). Įmonės metinės pajamos 3,8 karto viršijo antstolių pajamas, įdarbino 1500 darbuotojų (12 kartų daugiau nei yra antstolių), tačiau metų grynasis pelnas beveik toks pat, o pelningumas 3,9 karto mažesnis.*

Įmonės vienam darbuotojui 2003 metais teko 65 Lt pelno (iki mokesčių), tuo tarpu vienam antstoliui teko beveik 66,6 tūkst. Lt pelno (iki mokesčių).

Kadangi teismų sprendimų vykdymo išlaidos (įkainiai) ekonomiškai nepagrįstos (tai yra nesusietos su faktinėmis teismų sprendimų vykdymo sąnaudomis), tai gali sąlygoti santykinai aukštą antstolių veiklos pelningumą. Dėl to antstoliai gali būti nemotyvuojami siekti efektyvesnio teismų sprendimo vykdymo.

Civilinio proceso kodekso 7 str. nustatyta, kad įsiteisėjęs teismo sprendimas būtų įvykdytas per įmanomai trumpesnę laiką ir kuo ekonomiškiau. Tačiau šiuo metu galiojantys teisės aktai (Antstolių įstatymas, Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas) nereglamentuoja būtinumo ekonomiškai pagrįsti vykdymo išlaidas (įkainius).

Išvados:

- 1. Antstoliai nemokamai naudojami valstybės biudžeto lėšomis išlaikomos Antstolių informacinės sistemos duomenimis.**
- 2. Teismų sprendimų vykdymo išlaidos (įkainiai) ekonomiškai nepagrįstos, tai yra nesusietos su faktinėmis teismų sprendimų vykdymo sąnaudomis. Galiojantys teisės aktai nereglamentuoja būtinumo ekonomiškai pagrįsti vykdymo išlaidas (įkainius).**

BENDROSIOS IŠVADOS

1. Teisingumo ministerija, vykdydama teismo antstolių reformą:
  - 1.1. nepakankamai koordinavo ir kontroliavo likviduojamų teismo antstolių kontorų patikėjimo teise valdyto turto pardavimo ir perdavimo antstoliams proceso;
  - 1.2. tam tikrais atvejais neužtikrino antstolių pirmumo teisės įsigyti likviduojamų teismo antstolių kontorų turta;
  - 1.3. neužtikrino likviduojamų teismo antstolių kontorų prie apylinkių teismų vykdomųjų bylų inventorizacijos atlikimo pagal teisingumo ministro 2002-07-08 įsakymu Nr. 202 patvirtintą Vykdomųjų bylų, išieškotų piniginių lėšų bei vykdymo išlaidų perdavimo tvarką;
  - 1.4. neužtikrino vykdomųjų bylų tikslaus paskirstymo ir perdavimo naujai paskirtiems antstoliams bei perdavimo teismų archyvams;
  - 1.5. neužtikrino, kad likviduojamų teismo antstolių kontorų likvidacinių komisijų darbas būtų koordinuojamas ir kontroliuojamas.
2. Likviduojamų teismo antstolių kontorų išieškotų piniginių lėšų, saugomų kontorų depozitinėse sąskaitose, inventorizacija atlikta nesilaikant Vyriausybės 1999-06-03 nutarimu Nr. 719 patvirtintos Inventorizacijos tvarkos, dėl ko Teisingumo ministerijoje nėra tikslių duomenų:
  - 2.1. kiek išieškotų piniginių lėšų buvo likviduojamų teismo antstolių kontorų depozitinėse sąskaitose 2002-12-31;
  - 2.2. kiek išieškotų piniginių lėšų turėjo būti paskirstyta ir pervesta naujai paskirtiems antstoliams pagal nebaigtas vykdyti ir pagal užbaigtas vykdomąsias bylas.
3. Teisingumo ministerija, raštu nurodžiusi pervesti išieškotas pinigines lėšas pagal užbaigtas vykdomąsias bylas į Teisingumo ministerijos sąskaitą, nevykdė Antstolių įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo Nr. IX-877 10 str. 1 d. ir taip perėmė dalį antstolių funkcijų – išmokėti lėšas išieškotojams.
4. Teisingumo ministerija neturi tikslių duomenų, kokiam išieškotojui ir kokią sumą priklauso išmokėti iš ministerijos sąskaitoje laikomų išieškotojams priklausančių lėšų.
5. Teisingumo ministerijoje neregamentuota išieškotojams priklausančių lėšų, saugomų ministerijos sąskaitoje, išmokėjimo tvarka.
6. Teisingumo ministerijos sąskaitoje laikomos išieškotojams priklausančios lėšos buvo naudojamos ne pagal paskirtį.
7. Nors antstolių reforma buvo siekiama gerinti teismų sprendimų vykdymo efektyvumą, 2004 m. efektyvumas, lyginant su 2002 m., sumažėjo 2,2 karto: nuo 56,2 proc. 2002 m. iki 26,0 proc. 2004 m. (vertinant pagal baigtas bylas).

8. Netolygus vykdomųjų bylų paskirstymas naujai paskirtiems antstoliams galėjo sąlygoti sprendimų vykdymo efektyvumą.
9. Išieškojimo efektyvumas pagal 2003–2004 m. baigtas bylas privatiems asmenims yra 2,7 proc. didesnis nei valstybės biudžeto naudai.
10. Antstoliai nemokamai naudojami valstybės biudžeto lėšomis išlaikomos Antstolių informacinės sistemos duomenimis.
11. Teismų sprendimų vykdymo išlaidos (įkainiai) ekonomiškai nepagrįstos, tai yra nesusietos su faktinėmis teismų sprendimų vykdymo sąnaudomis.

REKOMENDACIJOS

Teisingumo ministerijai:

1. Užtikrinti Teisingumo ministerijos sąskaitoje laikomų išieškotojams priklausančių lėšų išmokėjimą:
  - 1.1. dokumentų pagrindu sudaryti tikslius sąrašus (inventorizuoti) pagal kokią vykdomąją bylą, kokiam išieškotojui ir kokia suma priklauso išmokėti iš gautų ir Teisingumo ministerijos sąskaitoje laikomų lėšų;
  - 1.2. atstatyti ne pagal paskirtį panaudotas išieškotojams priklausančias lėšas;
  - 1.3. reglamentuoti lėšų, priklausančių išieškotojams, išmokėjimo iš Teisingumo ministerijos sąskaitos tvarką;
  - 1.4. išmokėti išieškotojams priklausančias lėšas.
2. Parengti kokybinius ir kiekybinius teismų sprendimų vykdymo efektyvumo vertinimo kriterijus.
3. Užtikrinti, kad Antstolių informacinėje sistemoje būtų renkami ir kaupiami tikslūs duomenys teismų sprendimų vykdymo efektyvumui įvertinti.
4. Nuolat analizuoti teismų sprendimų vykdymo efektyvumą pagal antstolių veiklos teritorijas ir šalies mastu.
5. Išnagrinėti atlygintino naudojimosi Antstolių informacine sistema galimybes.
6. Išanalizuoti Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytų vykdymo išlaidų (įkainių) pagrįstumą faktinėmis teismų sprendimų vykdymo sąnaudomis.
7. Parengti ir patvirtinti ekonomiškai pagrįstas vykdymo išlaidas (įkainius).

Veiklos audito 4-jo departamento:

Direktorė

Birutė Puzienė

Vyriausiasis valstybinis auditorius

Arūnas Tamulis

Susipažinau:

Teisingumo ministras

Gintautas Bužinskas

PRIEDAI

1 priedas

